

OP Yrityspankki Oyj:n osavuosisikatsaus
1.1.2016–30.9.2016

OP Yrityspankki Oyj:n osavuositarkastus 1.1.–30.9.2016

- Konsernin tulos ennen veroja oli 400 miljoonaa euroa (514). Oman pääoman tuotto oli 11,1 % (16,4).
- Pankkitoiminnan tulos ennen veroja pieneni 189 miljoonaan euroon (259) sijoitustoiminnan nettotuottojen laskettua. Luottokanta kasvoi katsauskaudella 6,4 % 17,4 miljardiin euroon (16,4). Tulokseen sisältyi saamisten arvonalentumisia 13 miljoonaa euroa (19).
- Vahinkovakuutuksen tulos ennen veroja pieneni 199 miljoonaan euroon (225) sijoitustoiminnan nettotuottojen laskettua. Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 86,5 % (86,3).
- Muun toiminnan tulos ennen veroja oli 11 miljoonaa euroa (28). Maksuvalmius ja rahoituksen saatavuus säilyivät hyvänä.
- CET1-vakavaraisuus oli 14,5 % (14,1) tavoitteen ollessa 15 %.
- Näkymät ennallaan: OP Yrityspankki -konsernin tuloksen ennen veroja odotetaan jäävän selvästi pienemmäksi kuin jatkuvien toimintojen tulos vuonna 2015.

	1–9/2016	1–9/2015	Muutos, %	1–12/2015
Tulos ennen veroja, milj. €				
Pankkitoiminta	189	259	-27,0	334
Vahinkovakuutus	199	225	-11,5	267
Muu toiminta	11	28	-60,3	23
Konserni yhteensä	400	514	-22,2	625

Tuloksen vertailulukuna on käytetty vuoden 2015 vastaavien jaksojen jatkuvien toimintojen lukuja. Tase- ja muiden poikkileikkaustyyppisten erien vertailulukuna on käytetty vuoden 2015 lopun tilannetta, ellei toisin mainita.

Taloudelliset tavoitteet*	1–9/2016	1–9/2015	1–12/2015	Tavoite
Oman pääoman tuotto, %	11,1	16,4	14,8	13
CET1-vakavaraisuus, %	14,5	13,7	14,1	15
Pankkitoiminnan kulu-tuotto-suhde, %	34,6	26,7	27,0	< 35
Vahinkovakuutuksen operatiivinen yhdistetty kulusuhde, % **	86,5	86,3	87,3	< 92
Vahinkovakuutuksen operatiivinen liikekulusuhde, %	17,6	17,4	17,7	18
Vahinkovakuutuksen solvenssisuhde (Solvenssi II), % siirtymäsäännökset huomioiden	162		158	
Vahinkovakuutuksen solvenssisuhde (Solvenssi II), % ilman siirtymäsäännösten vaikutusta	146	152	139	120
Kahdelta luottoluokittajalta AA-tasoinen luokitus tai luottoluokitukset vähintään pääkilpailijoiden tasolla	2	2	2	2
Osinkosuhde vähintään 50 % tilikauden tuloksesta edellyttäen, että CET1-vakavaraisuus on 15 %. Osinkosuhde on 30 % tilikauden tuloksesta kunnes CET1 15 % on saavutettu.			30	≥ 50 (30)

* OP Yrityspankki Oyj:n taloudelliset tavoitteet päivitetään vuoden loppuun mennessä.

** Operatiiviset tunnusluvut eivät sisällä laskuperustemuutoksia eivätkä yrityskaupassa syntyneiden aineettomien hyödykkeiden poistoja.

OP Yrityspankki Oyj:n osavuositiedot 1.1.–30.9.2016

Sisällysluettelo

Toimintaympäristö	3
Konsernin tulos	4
Keskeiset tapahtumat tammi–syyskuussa	5
Konsernin vakavaraisuus	6
Luottoluokitukset	7
Konsernin riskiasema	7
Segmenttien tulos	10
Pankkitoiminta	10
Vahinkovakuutus	12
Muu toiminta	14
Konsernin rakennejärjestelyt	15
Henkilöstö ja palkitseminen	15
Loppuvuoden näkymät	15
Tuloslaskelma	16
Laaja tuloslaskelma	16
Tase	17
Oman pääoman muutoslaskelma	18
Rahavirtalaskelma	19
Segmenttikohtaiset tiedot	20
Liitetaulukot	22

Toimintaympäristö

Maailmantalous kasvoi kolmannella vuosineljänneksellä edelleen verkkaisesti. Luottamusindikaattorit kohenivat ja Britannian EU-kansanäänestyksen aiheuttama epävarmuus rahoitusmarkkinoilla tasaantui katsauskauden lopulla. Brexit ja monet muut taloudelliset ja poliittiset riskit varjostavat kuitenkin yhä näkymiä. Euroalueen talouskasvu jatkui vaisuna. Inflaatio nousi hieman ja oli 0,4 prosenttia.

Euroopan keskuspankki jatkoi keväällä laajentamaansa arvopapereiden osto-ohjelmaa suunnitelmien mukaisesti. Syyskuussa keskuspankki ilmoitti selvittävänsä toimia ohjelman toteutumisen varmistamiseksi.

Markkinakorot laskivat edelleen hieman heinäkuussa Britannian kansanäänestyksen jälkeen. Alimmillaan korot olivat syyskuun lopulla, jolloin Suomen valtion 10 vuoden lainan tuottoavaade kävi negatiivisena.

Suomen talous kasvoi edelleen hitaasti kotimarkkinoiden vetämänä. Rakentaminen jatkui pirteänä, ja vähittäiskaupan myynti lisääntyi. Investointeja on nostanut etenkin rakentamisen vahva kasvu kuluvana vuonna. Työttömyys laski edelleen, ja kotitalouksien luottamus koheni. Vienti jatkui heikkona. Teollisuuden luottamus kuitenkin vahvistui.

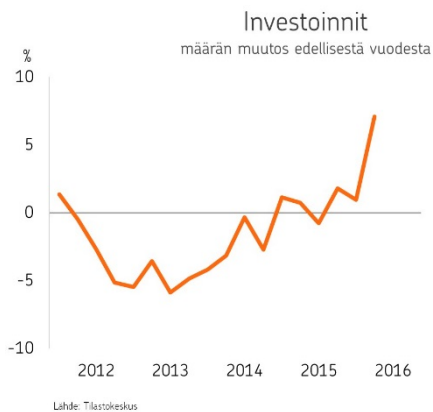
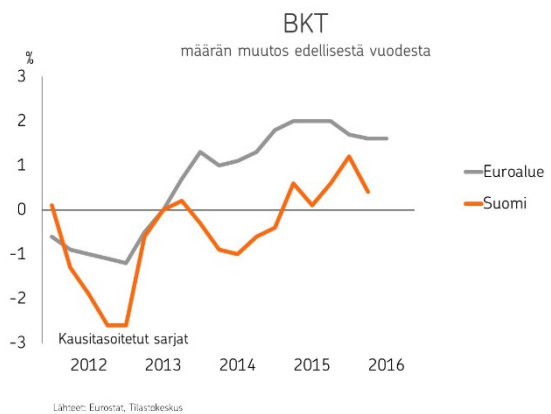
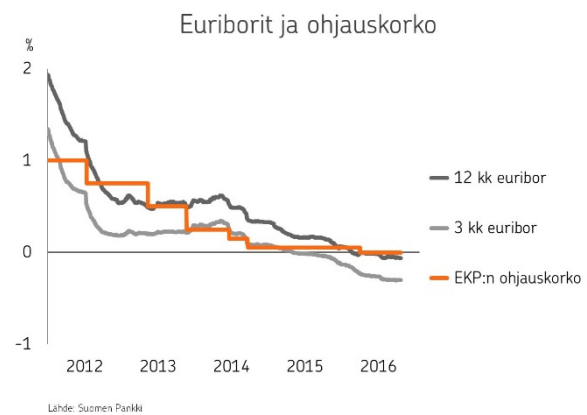
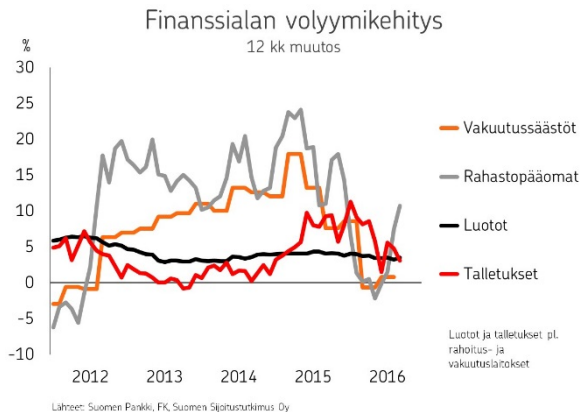
Euroalueen talous kasvaa lähitulevaisuudessa edelleen vakaasti mutta verkkaisesti. Inflaatio nousee hieman. Suomen talous elpyy lähiaikoina hitaasti kotimarkkinoiden tukemana. Euroopan keskuspankki jatkaa elvyttävää politiikkaansa, ja korkoympäristö säilyy poikkeuksellisen matalana. Monet taloudelliset ja poliittiset riskit varjostavat yhä näkymiä.

Kotitalouksien luottokanta kasvoi kolmannella neljänneksellä 2,8 prosenttia, erityisesti asuntolainoja nostettiin viime vuotta vilkkaammin. Yritysten ja asuntoyhteisöjen luottokanta kasvoi 4,5 prosenttia vuoden takaisesta. Pankkibarometrin mukaan sekä kotitalous- että yritysluottojen loppuvuoden kysynnän odotetaan vilkastuvan viime vuodesta.

Talletuskannan vuosikasvu hidastui 3,1 prosenttiin kolmannella neljänneksellä. Erityisesti julkisyhteisö- ja yritystalletusten kasvu supistui. Kotitaloustalletukset lisääntyivät 3,8 prosenttia viime vuodesta, kannan vuosikasvu piristyi selvästi kolmannella neljänneksellä.

Suomeen rekisteröityjen sijoitusrahastojen arvo nousi kolmannella neljänneksellä 5,5 prosenttia 102,6 miljardiin euroon, joka on uusi kaikkien aikojen ennätys. Kolmannes arvon noususta on peräisin nettomerkinnoista, ja loppu on seurausta suotuisasta markkinakehityksestä. Henkivakuutusten myynti on piristynyt, mutta heikon alkuvuoden seurauksena tammi–syyskuun maksutulo on edelleen 32 prosenttia edellisvuotta alemmalla tasolla.

Vahinkovakuutuksen maksutulo kasvoi tammi–syyskuussa 0,7 prosenttia. Alkuvuoden aikana heikosti kehittynyt lakisääteisten tapaturmavakuutusten myynti piristyi kesällä. Toisaalta myös korvauksia on maksettu edellisvuotta enemmän.

Konsernin tulos

Milj. €	1–9/ 2016	1–9/ 2015	Muutos, %	7–9/ 2016	7–9/ 2015	Muutos, %	1–12/ 2015
Korkokate	177	164	8,0	60	56	7,7	220
Vakuutuskate	398	383	3,9	142	136	4,9	507
Nettopalkkiotuotot	11	31	-65,6	3	11	-67,4	37
Sijoitustoiminnan nettotuotot	154	272	-43,4	71	63	13,0	319
Liiketoiminnan muut tuotot	30	21	44,7	9	7	29,4	29
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	1	0		0	0		0
Tuotot yhteensä	771	871	-11,4	286	272	5,3	1 113
Henkilöstökulut	120	116	3,5	35	34	4,5	155
Poistot ja arvonalentumiset	37	36	3,0	13	12	2,2	49
Liiketoiminnan muut kulut	199	184	7,9	65	58	11,5	253
Kulut yhteensä	356	337	5,9	113	104	8,1	457
Saamisten arvonalentumiset	13	19	-30,8	6	2		29
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	1	1	13,1	0	0	12,4	2
Tulos jatkuvista toiminnoista ennen veroja	400	514	-22,2	167	166	0,8	625
Tulos lopetetuista toiminnoista ennen veroja*		19			4		26
Tulos ennen veroja yhteensä	400	531	-24,8	167	170	-1,8	652

* OP Yrityspankki Oyj:n osittaisjakautumisessa 30.12.2015 OP Osuuskunnalle siirrettiin varallisuudenhoitoon, korttiliiketoimintaan ja kiinteistövarainhoitoon liittyvät toiminnot, joiden tulos on esitetty vertailuvuoden luvuissa rivillä Tulos lopetetuista toiminnoista ennen veroja.

Tammii-syyskuu

Konsernin tulos ennen veroja laski 114 miljoonalla eurolla ja oli 400 miljoonaa euroa (514). Tuotot laskivat 11,4 prosenttia ja kulut kasvoivat 5,9 prosenttia. Tuotot laskivat sekä pankkitoiminnassa että vakuutustoiminnassa. Tuottoja pienensivät sijoitustoiminnan nettotuottojen lasku ja laskeneet markkina-arvostukset. Varsinaisen asiakasliiketoiminnan tuotot kuitenkin kasvoivat.

Korkokate kasvoi 177 miljoonaan euroon (164). Luottokanta kasvoi vuodenvaihteesta 6,4 prosenttia ja keskimarginaali pysyi vertailukauden tasolla.

Vakuutuskate kasvoi 3,9 prosenttia ja oli 398 miljoonaa euroa (383). Vakuutusmaksutuotot kasvoivat 2,3 prosenttia vertailukaudesta henkilöasiakkaiden vakuutusmaksutuottojen kasvattua. Korvauskulut kasvoivat 1,3 prosenttia. Diskonttokoron lasku kasvatti korvauskuluja 41 miljoonaa euroa (48).

Nettopalkkiotuotot laskivat ja olivat 11 miljoonaa euroa (31). Nettopalkkiotuottoja laski arvopaperivälityksen palkkiotuottojen pienentyminen #Suominousuun-hankeeseen kuuluvan Sijoita Suomeen -avauksen seurauksena. Myös arvopapereiden liikkeeseenlaskusta saadut palkkiotuotot vähenivät. Jäsenpankeille maksetut palkkiot kasvoivat katsauskaudella ryhmän sisäisen toimintamallin muutoksen seurauksena. Toimintamallin muutosta on kuvattu tarkemmin liiketoimintasegmenttien tuloksissa.

Sijoitustoiminnan nettotuotot olivat 154 miljoonaa euroa (272). Arvopaperikaupan nettotuottoja laskivat markkinamuutosten seurauksena johdannaisten luotto- ja vastapuoliriskin negatiiviset arvomuutokset (CVA). Myytävissä olevien varojen nettotuottoja laski oman pääoman ehtoisten instrumenttien myyntivoittojen pienentyminen 84 miljoonalla eurolla. Osinkotuotot laskivat vertailukaudesta. Vertailukauden osinkotuottoja kasvattivat OP Ryhmään kuuluvilta yhteisöiltä saadut osingot, joita ei kerry enää vuonna 2015 tehtyjen konsernirakennemuutosten jälkeen OP Yrityspankki -konsernille. Sijoitustoiminnan nettotuotot sisälsivät arvonalentumisia yhteensä 13 miljoonaa euroa (7).

Liiketoiminnan muut tuotot olivat 30 miljoonaa euroa (21). Tuottoja kasvattivat ryhmän muista luottolaitoksista saadut tuotot keskitetyn likviditeettireservin kustannuksista sekä ryhmän sisäisen toimintamallin muutoksen seurauksena jäsenpankeilta saadut palvelumaksut, joita alettiin veloittaa katsauskauden alusta.

Kokonaiskulut kasvoivat 5,9 prosenttia ja olivat 356 miljoonaa euroa (337). Henkilöstökulut kasvoivat vertailukaudesta 3,5 prosenttia henkilöstömäärän kasvun seurauksena ja ICT-kulut 14,8 prosenttia lähinnä vahinkovakuutuksen ICT-kulujen kasvattua.

Saamisten arvonalentumiset olivat 13 miljoonaa euroa (19). Lopullisia luottotappioita kirjattiin 37 miljoonaa euroa (8) ja arvonalentumiset vähenivät katsauskaudella yhteensä 23

miljoonaa euroa. Vertailukaudella arvonalentumiset kasvoivat 12 miljoonaa euroa.

Käyvän arvon rahasto ennen veroja kasvoi 126 miljoonaa euroa ja oli kauden lopussa 274 miljoonaa euroa positiivinen (150).

Heinä–syyskuu

Tulos ennen veroja oli 167 miljoonaa euroa (166). Tuotot kasvoivat 5,3 prosenttia ja kulut 8,1 prosenttia. Tulosta paransi korkokatteen ja vakuutuskatteen kasvu sekä vertailukautta parempi sijoitustoiminnan nettotuottojen tulos. Nettopalkkiotuotot laskivat vertailukaudesta. Palkkiotuottoja laskivat pienentyneet tuotot arvopapereiden liikkeeseen laskusta. Palkkiokulut kasvoivat vertailukaudesta ryhmän sisäisen toimintamallin muutoksen seurauksena.

Kulut yhteensä kasvoivat vertailukaudesta 8 miljoonaa euroa ja olivat 113 miljoonaa euroa (104). Kuluja kasvatti henkilöstökulujen ja ICT-kulujen kasvu.

Saamisten arvonalentumiset olivat 6 miljoonaa euroa (2).

Keskeiset tapahtumat tammi–syyskuussa

OP 2016 -strategia

OP Ryhmän keskusyhteisön hallintoneuvosto vahvisti kesäkuussa OP Ryhmän strategian ja ryhmätasoiset strategiset tavoitteet. Uuden strategian mukaisesti OP Ryhmän tavoitteena on muuttua asteittain puhtaasta finanssitoimijasta digitaalisen ajan monialaiseksi palveluyritykseksi, jolla on vahva finanssiosaaminen. Strategiassa korostuu asiakaskokemuksen kehittäminen palveluita ja toimintoja digitalisoimalla. Liiketoimintaa laajennetaan ensimmäisessä vaiheessa kasvattamalla muun muassa terveys- ja hyvinvointiliiketoimintaa.

OP 2016 strategian seurauksena myös OP Yrityspankin taloudelliset tavoitteet päivitetään vuoden loppuun mennessä.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityspyyntö

OP Ryhmä on toimittanut vastauksensa Kilpailu- ja kuluttajavirastolta vuonna 2015 saatuun selvityspyyntöön. Viranomaiset selvittävät OP Ryhmän markkina-asemaa vähittäispankkipalveluissa ja vahinkovakuutus tuotteiden hinnoittelua. Asia on edelleen viranomais selvityksessä.

EKP:n kohdennettu rahoitusoperaatio TLTRO-II

EKP tarjoaa euroalueen luottolaitoksille neljä kohdennettua neljän vuoden mittaista pitempiaikaista rahoitusoperaatiota (TLTRO-II), joilla se pyrkii ensisijaisesti tukemaan kasvua.

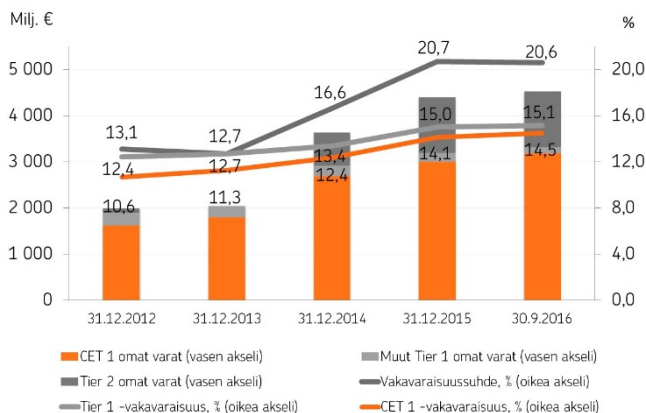
Pankit voivat lainata TLTRO-II- operaatioista määrän, joka vastaa enintään 30 prosenttia niiden vuoden 2016 tammikuun lopun lainakannasta euroalueen yrityksille ja kotitalouksille lukuun ottamatta kotitalouksien asuntolainoja. Ylläpitääkseen vahvaa kasvua OP Yrityspankki osallistui kesä- ja syyskuussa TLTRO-II- operaatioon yhteensä 2 miljardilla eurolla.

OP Osuuskunta tutkii mahdollisuutta ostaa markkinoilta OP Yrityspankki Oyj:n liikkeeseen laskemaa 40 miljoonan euron pääomallinaa

OP Osuuskunta tutkii mahdollisuutta ostaa OP Yrityspankki Oyj:n 30.11.2005 liikkeeseen laskemaa 40 miljoonan euron eräpäivätöntä pääomallinaa markkinoilta osittain tai kokonaan. Mahdollisilla ostot eivät vaikuta OP Yrityspankin vakavaraisuuteen. Mahdolliset ostot ovat osa OP Ryhmän pääomahallintaa ja rahoitusrakenteen optimointia.

Konsernin vakavaraisuus

Omat varat ja vakavaraisuus

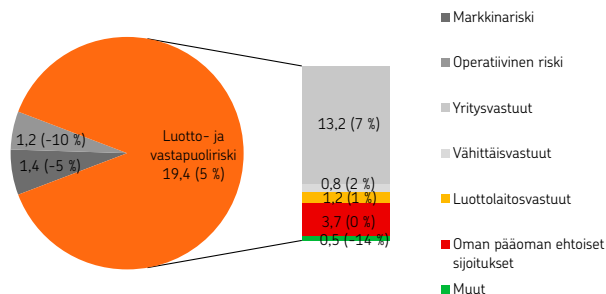
Konsernin CET1-vakavaraisuus oli katsauskauden lopussa 14,5 prosenttia (14,1). Konsernin tavoite CET1-vakavaraisuudelle on vähintään 15 prosenttia vuoden 2016 loppuun mennessä.

Luottolaitostoiminnan vakavaraisuus on vahva suhteessa lakisääteeseen ja viranomaisen asettamiin vakavaraisuusvaatimuksiin. Lakisääteinen minimi vakavaraisuussuhteelle on 8 prosenttia ja CET1-vakavaraisuudelle 4,5 prosenttia. Luottolaitoslain mukainen 2,5 prosentin kiinteä lisäpääomavaatimus nostaa käytännössä alarajan vakavaraisuussuhteelle 10,5 prosenttiin ja CET1-vakavaraisuudelle 7 prosenttiin.

Ydinpääoma oli katsauskauden lopussa 3,2 miljardia euroa (3,0). Ydinpääomaa kasvattivat Pankkitoiminta- ja Muu toiminta - segmenttien tulos ja vakuutusyhtiöiden osingot.

Kokonaisriski oli katsauskauden lopussa 22,0 miljardia euroa (21,3), eli 3,1 prosenttia suurempi kuin viime vuoden lopussa. Luottoriskin keskimääräiset riskipainot pysyivät vuodenvaihteen tasolla. Oman pääoman ehtoisiin sijoituksiin sisältyy konsernin sisäisiä vakuutusyhtiöomistuksia riskipainotettuina erinä 3,7 miljardia euroa.

Kokonaisriski 30.9.2016, yhteensä 22,0 mrd. € (muutos vuoden alusta 3 %)

OP Yrityspankki -konserni kuuluu OP Ryhmään, jonka vakavaraisuutta valvotaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymän (Rava) valvonnasta annetun lain mukaan.

Osana OP Ryhmää OP Yrityspankki sai lokakuussa 2015 EKP:lta luvan käsitellä rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisäiset vakuutusyhtiösijoitukset riskipainotettuina erinä aiemman käytännön mukaisesti. Vakuutusyhtiösijoituksiin sovellettava menetelmä johtaa noin 280 prosentin riskipainoon.

Vuoden 2016 alusta OP Ryhmälle tuli voimaan muuta rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävää luottolaitosta (O-SII) koskeva 2 prosentin lisäpääomavaatimus. O-SII-vaatimus ei koske OP Yrityspankkia. Finanssivalvonta päätti kesäkuussa 2016 edelleen olla asettamatta pankeille syklisyyttä vähentävää lisäpääomavaatimusta. Finanssivalvonta kuitenkin jatkaa asuntolainojen 10 prosentin riskipainoalarajan valmistelua, millä sen mukaan pyritään varautumaan kasvaneeseen järjestelmäriskien. Riskipainoalarajalla ei olisi olennaista vaikutusta OP Yrityspankin vakavaraisuuteen.

EKP on asettanut OP Ryhmälle luottolaitoslain mukaisen harkinnanvaraisen lisäpääomavaatimuksen osana valvojan arvioon (SREP) liittyvää prosessia. Harkinnanvarainen lisäpääomavaatimus ydinpääomien vaatimuksilla lisättyinä on 9,75 prosenttia ja O-SII-lisäpääomavaatimuksella lisättyinä 11,75 prosenttia. OP Ryhmän vahva vakavaraisuusasema (CET1-vakavaraisuus 19,7 prosenttia) ja korkea vakavaraisuustavoite huomioiden harkinnanvaraisella lisäpääomavaatimuksella ei ole käytännön vaikutusta OP Ryhmän tai OP Yrityspankin vakavaraisuusasemaan tai liiketoimintaan. Vuoden 2016 SREP-prosessi on EKP:ssä käynnissä ja tuloksia odotetaan loppuvuoden aikana. SREP-prosessin yleiseurooppalaisen ohjeistuksen myötä OP Ryhmän vuoden 2017 lisäpääomavaatimuksen odotetaan nousevan hieman ja laajenevan koskemaan myös omien varojen yhteismäärää.

EKP on kiinnittänyt huomiota OP Ryhmän luottoriskimallien validointiprosessin puutteisiin. EKP voi määrätä havaitsemiensa puutteiden johdosta ryhmälle seuraamuksia. Seuraamuksena voi olla esimerkiksi vakavaraisuuslaskennassa käytettävien riskipainojen nostaminen määrääjäksi. Asian käsittely on EKP:ssä kesken, ja lopullista EKP:n päätöstä asiasta odotetaan vuoden viimeisen vuosineljänneksen aikana.

OP Ryhmä on käynnistänyt korjaavat toimenpiteet puutteiden poistamiseksi, ja kaikki myöhästyneet validoinnit ovat valmistuneet. Validointien perusteella ei ilmennyt tarpeita tehdä muutoksia käytettyihin luottoriskimalleihin tai riskipainoihin.

Vahinkovakuutus

Vakuutussektorin vakavaraisuussäännökset muuttuivat vuoden 2016 alussa. Vakuutussektorin Solvenssi II -säännösmuutoksilla pyritään parantamaan vakuutusyhtiöiden omien varojen laatua, parantamaan yhtiöiden omaa riskienhallintaa, lisäämään pääomavaateen riskiperusteisuutta ja yhtenäistämään vakuutussektorin vakavaraisuussäännöksiä Euroopassa.

Vahinkovakuutuksen Solvenssi II

Milj. €	30.9.2016	31.12.2015
Omat varat, milj. €*	1 129	1 105
Pääomavaade, milj. €*	695	698
Solvenssisuhde, % *	162	158
Solvenssisuhde, % (ilman siirtymäsääntöä)	146	139

*siirtymäsäännökset huomioiden.

Luottoluokitukset

OP Yrityspankki Oyj:n luottoluokitukset 30.9.2016

Luokituslaitos	Lyhyt varainhankinta	Näkymä	Pitkä varainhankinta	Näkymä
Standard & Poor's	A-1+	Negatiivinen	AA-	Negatiivinen
Moody's	P-1	Vakaa	Aa3	Vakaa

OP Vakuutus Oy:n luottoluokitukset 30.9.2016

Luokituslaitos	Luottoluokitus	Näkymä
Standard & Poor's	A+	Negatiivinen
Moody's	A3	Vakaa

OP Yrityspankki Oyj:llä ja OP Vakuutus Oy:llä on luottoluokitukset Standard & Poor's Credit Market Services Europe Limitedistä ja Moody's Investors Service Ltd:stä. Yhtiöiden luottokelpoisuutta arvioidessaan luottoluokituslaitokset ottavat huomioon koko OP Ryhmän taloudellisen aseman.

OP Yrityspankki Oyj:n ja OP Vakuutus Oy:n luottoluokitukset eivät muuttuneet katsauskaudella.

Standard & Poor's vahvisti heinäkuussa 2016 OP Yrityspankki Oyj:n pitkien luottojen luokituksen AA- ja lyhyiden luottojen luokituksen A-1+ ja säilytti näkymät negatiivisina. Samassa yhteydessä Standard & Poor's vahvisti myös OP Vakuutus Oy:n luottoluokituksen A+ ja negatiiviset näkymät.

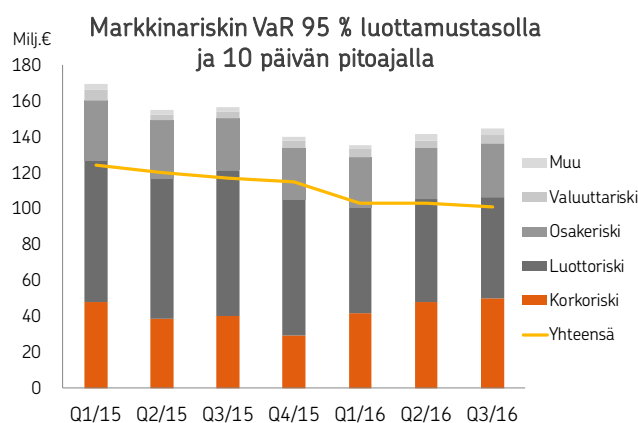
Konsernin riskiasema

Konsernin liiketoiminnan keskeiset riskit liittyvät yleisen taloudellisen toimintaympäristön ja sijoitusmarkkinoiden kehitykseen.

Vahva riskinkantokyky ja maltillinen tavoiteriskitaso pitivät luottoriskiaseman vakaana.

Konsernin rahoitus- ja maksuvalmius on hyvä. Rahoituksen saatavuus on säilynyt hyvänä.

Konsernin markkinariskiasema oli katsauskaudella vakaa. Markkinariskiä mittaava VaR-tunnusluku oli katsauskauden lopussa 101 miljoonaa euroa (115). VaR-tunnusluku sisältää vahinkovakuutusyhtiön kokonaistaseen, trading-toiminnan ja muun toiminnan likviditeettireservin sekä sisäisen pankin korkoposition.

Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden riskit liittyvät korko- ja markkinariskisiin, eläkkeiden tuleviin korotuksiin sekä elinajanodotteen pitenemiseen. Eläkevelvoitteen diskonttauksessa käytettävän korkotason muutoksella on olennainen vaikutus eläkevelvoitteen määrään. Katsauskaudella muihin laajan tuloksen eriin kirjattu etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden nettovelan kasvu alensi katsauskauden laajaa tulosta ennen veroja 48 miljoonaa euroa. Vertailukaudella etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden nettovelan pienentyminen paransi laajaa tulosta ennen veroja 26 miljoonaa euroa.

Pankkitoiminta

Pankkitoiminnan keskeiset riskit ovat asiakasliiketoiminnasta syntyvä luottoriski sekä markkinariskit.

Pankkitoiminnan luottoriskiasema säilyi vakaana ja riskitasoltaan maltillisena. Ongelmasaamisten yhteismäärä väheni 159 miljoonaan euroon (184). Ongelmasaamisilla tarkoitetaan yli 90 päivää erääntyneitä saamisia, muita riskillisiksi luokiteltuja saamisia sekä saamisia, joihin kohdistuu asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuva lainanhoitojousto. Lainanhoitojoustot ovat asiakkaan aloitteesta sovittuja helpotuksia alkuperäiseen maksuohjelmaan ja niillä pyritään auttamaan asiakasta selviytymään väliaikaisista maksuvaikeuksista. Arvon alentumisten

määrä pysyi alhaisena ja oli 0,07 prosenttia (0,10) luotto- ja takauskannasta.

Ryhmän sisäistä toimintamallia muutettiin katsauskauden alussa siirtämällä Marketsin korko- ja valuuttatradings sekä joukkovelkakirjalainakaupankäynti Pankkitoiminta-segmentistä Muu toiminta -segmenttiin. Pankkitoiminnan kokonaisvastuiden vertailukauden tietoja ei ole muutettu.

Pankkitoiminnan kokonaisvastuut olivat 28 miljardia euroa (30). Pankkitoiminnan kokonaisvastuista yritysasiakkaiden (ml. asuntoyhteisöt) vastuut muodostivat 86 prosenttia (78). Yritysasiakkaiden vastuista investointitasolle (luottoluokat 1–5,5) luokiteltujen vastuuden osuus oli 66 prosenttia (69) ja kahden heikoimman luottoluokan vastuut olivat 137 miljoonaa euroa (162) eli 0,6 prosenttia (0,7). Elokuussa otettiin käyttöön yritysasiakkaiden päivitetty luottoluokittelusteikko, mikä vaikutti yritysasiakkaiden vastuuden luokituksiin. Vertailutietoja ei ole oikaistu.

Asiakasriskejä kattavat omat varat olivat 4,5 miljardia euroa (4,4). Yhdenkään asiakkaan asiakasriski ei vähennyserien ja muiden luottoriskin vähentämistekniikoiden jälkeen ylittänyt kymmentä prosenttia omista varoista.

Yritykset ja asuntoyhteisöt -sektorilla vastuuden toimialakohtainen jakauma säilyi hyvin hajautuneena. Merkittävimmät toimialat olivat energia 12,8 prosenttia (12,6), kauppa 10,0 prosenttia (10,4) ja asuntojen vuokraus ja hallinta 8,8 prosenttia (9,7). Asuntojen vuokraus ja hallinta -toimialan vastuista 48 prosenttia oli julkisyhteisöjen takaamia.

Baltian liiketoiminnan vastuut kasvoivat 2,0 miljardiin euroon (1,6), joka oli 7,2 prosenttia (5,4) Pankkitoiminnan kokonaisvastuista.

Vahinkovakuutus

Vahinkovakuutuksen keskeiset riskit ovat vahinkokehitykseen liittyvät vakuutustekniset riskit, vakuutusvelan katteena olevien sijoitusten markkinariskit, eläkemuoitoisen vakuutusvelan edunsaajien eliniän ennakoitua nopeampi kasvu, vakuutusvelan arvostamisessa käytetty korkotaso sekä vakuutusvelan diskonttokoron ja markkinakorkojen välinen ero.

Ennustettujen elinikien piteneminen yhdellä vuodella kasvattaisi eläkemuoitoista vakuutusvelkaa 40 miljoonaa euroa. Vakuutusvelan arvostamisessa käytetyn korkotason laskeminen 0,1 prosenttiyksiköllä kasvattaisi vakuutusvelkaa 23 miljoonaa euroa.

Vahinkovakuutuksen vakuutusteknisissä riskeissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vahinkovakuutuksen merkittävin markkinariski on markkinakorkojen laskun vakuutusvelan arvoa ja pääomavaadetta nostava vaikutus. Solvenssi II:n mukainen vakavaraisuusasema oli hieman vuodenvaihteen tasoa korkeampi.

Sijoitusten riskitaso (VaR 95 prosenttia, 1 kuukauden pitoaika) oli tarkastelukauden lopussa jonkin verran edellistä vuodenvaihdetta

korkeampi. Sijoitussalkun osake- ja luottoriskiä on maltillisesti kasvatettu. Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu korkojohdannaisten lisäksi joukkovelkakirjalainoin. Koko taseen korkoriskin suojausta on nostettu.

Muu toiminta

Muun toiminnan keskeiset riskit ovat likviditeettireservin luotto- ja markkinariskit sekä likviditeettiriskit. Markkinariski on merkitykseltään suurin likviditeettireserviin sisältyvissä saamistodistuksissa.

Likviditeettireservin sijoitusten määrä kasvoi, mutta position kokoon suhteutettu markkinariski (VaR 95 %) laski katsauskaudella allokaatiomuutosten seurauksena.

OP Ryhmä turvaa maksuvalmiutensa OP Yrityspankin ylläpitämällä likviditeettireservillä, joka muodostuu pääasiassa talletuksista keskuspankkiin ja keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista saamisista. Likviditeettireservi ja muut varautumissuunnitelman mukaiset lisärahoituslähteet riittävät kattamaan vähintään kahden vuoden rahoitustarpeen tilanteessa, jossa tukkuvarainhankinta ei toimisi ja talletuskanta laskisi maltillisesti.

Kolmannella vuosineljänneksellä tehdyn selvityksen seurauksena likviditeettireserviin luettavien vakuuskelpoisten yritysluottojen vakuuskelpoisuus-kriteerien soveltamista on arvioitu uudelleen, minkä perusteella vertailutiedon määrää laskettiin 2,2 miljardia euroa. Katsauskaudella vakuuskelpoisten yritysluottojen määrään lasku aiheutui niiden käyttämisestä vakuutena TLTRO-II-rahitusoperaatioissa.

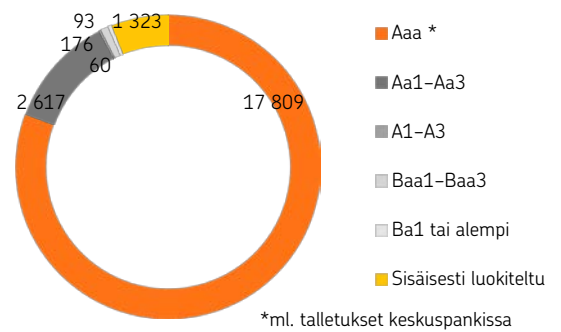
OP Ryhmän maksuvalmiutta ja likviditeettireservin riittävyyttä seurataan muun muassa maksuvalmiusvaatimusta mittaavalla LCR-suhdeluvulla. Siirtymäsäännösten mukaan LCR-suhdeluvun on oltava vähintään 70 prosenttia vuonna 2016 ja vähintään 100 prosenttia vuoden 2018 alusta alkaen. OP Ryhmän LCR-suhdeluku oli syyskuun lopussa 123 prosenttia.

Likviditeettireservi

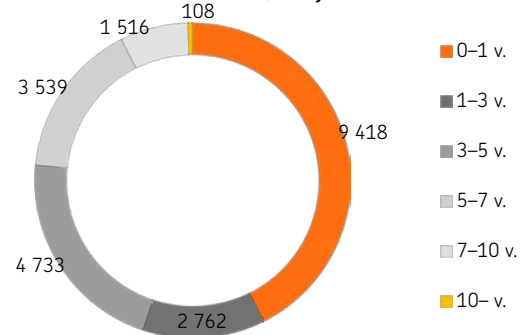
Mrd.€	30.9.2016	31.12.2015	Muutos, %
Talletukset keskuspankissa	8,6	8,5	1,6
Vakuuskelpoiset saamistodistukset	11,8	10,6	11,2
Vakuuskelpoiset yritysluotot	0,2	2,1	-91,7
Yhteensä	20,6	21,1	-2,7
Ei-vakuuskelpoiset saamiset	1,5	0,8	84,1
Likviditeettireservi markkina-arvoin	22,1	22,0	0,6
Vakuuden aliarvostus (Haircut)	-0,7	-0,9	-23,1
Likviditeettireservi vakuusarvoin	21,4	21,0	1,6

Likviditeettireservi sisältää hyvän luottoluokituksen omaavien valtioiden, kuntien, rahoituslaitosten ja yritysten liikkeeseen laskemia saamistodistuksia, arvopaperistettuja saamisia ja vakuuskelpoisia luottoja. Likviditeettireserviin kuuluvat saamistodistukset on reservilaskelmassa arvostettu markkinoilta saataviin noteerauksiin.

Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen luottoluokitusjakauma 30.9.2016, milj.€

Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen maturiteettijakauma 30.9.2016, milj.€

Segmenttien tulos

OP Yrityspankki -konsernin liiketoimintasegmentit ovat Pankkitoiminta ja Vahinkovakuutus. Terveys- ja hyvinvointiliiketoiminta sisältyy Vahinkovakuutus-liiketoimintasegmenttiin. Liiketoimintasegmentteihin kuulumaton toiminta esitetään segmentissä "Muu toiminta". Segmenttiraportointi laaditaan noudattaen konsernin tilinpäätöksen laatimisperiaatteita.

Pankkitoiminta

- Pankkitoiminnan tulos ennen veroja pieneni vertailukaudesta 27 prosenttia 189 miljoonaan euroon (259) sijoitustoiminnan nettotuottojen laskettua. Sijoitustoiminnan tuottoja laski merkittävästi ryhmän sisäisen toimintamallin muutos.
- Luottokanta kasvoi tammi-syyskuussa 6,4 prosenttia 17,4 miljardiin euroon.
- Yritysluottokannan keskimarginaali oli tammi-syyskuussa vertailukauden tasolla, 1,38 prosenttia.
- Saamisten arvonalentumiset olivat 13 miljoonaa euroa (19) ja niiden osuus luotto- ja takauskannasta oli 0,07 prosenttia (0,10).
- Kulu-tuotto-suhde oli 34,6 prosenttia (26,7).

Pankkitoiminnan avainlukuja

Milj. €	1-9/2016	1-9/2015	Muutos, %	1-12/2015
Korkokate	221	201	10,0	273
Nettopalkkiotuotot	114	75	51,8	99
Sijoitustoiminnan nettotuotot	-37	95		116
Liiketoiminnan muut tuotot	11	9	24,3	12
Tuotot yhteensä	310	380	-18,5	500
Kulut				
Henkilöstökulut	40	40	0,1	51
Poistot ja arvonalentumiset	7	8	-19,8	11
Liiketoiminnan muut kulut	60	53	13,5	75
Kulut yhteensä	107	102	5,5	137
Saamisten arvonalentumiset	13	19	-30,5	29
Tulos ennen veroja	189	259	-27,0	334
Kulu-tuotto-suhde, %	34,6	26,7		27,0
Luottokanta, mrd. €	17,4	16,1		16,4
Takauskanta, mrd. €	2,3	2,5		2,3
Yritysluottojen keskimarginaali, %	1,38	1,38		1,38
Saamisten arvonalentumiset luotto- ja takauskannasta, %	0,07	0,10		0,15
Henkilömäärä	645	613		603

Tammi-syyskuu

Pankkitoiminnan tulos ennen veroja pieneni 27,0 prosenttia 189 miljoonaan euroon (259). Tuotot pienenivät 18,5 prosenttia ja kulut kasvoivat 5,5 prosenttia. Tuottoja pienensi ryhmän sisäinen toimintamallin muutos sekä johdannaisten negatiivisen CVA-arvostuksen kasvu.

OP Ryhmän sisäistä toimintamallia muutettiin katsauskauden alussa siirtämällä Marketsin korko- ja valuuttatradings sekä joukkovelkakirjalainakaupankäynti Pankkitoiminta-segmentistä Muu toiminta -segmenttiin. Toimintamallin muutoksen seurauksena tuotot pienenivät 12 miljoonaa euroa vertailukaudesta. Toimintamallin muutos vaikuttaa Pankkitoiminnan korkokatteeseen, palkkiotuottoihin,

sijoitustoiminnan nettotuottoihin ja liiketoiminnan muihin tuottoihin. Vertailukauden tietoja ei ole muutettu.

Sijoitustoiminnan nettotuottoja pienensi korkojen muutoksista ja muista markkinamuutoksista aiheutunut 36 miljoonan euron (2) negatiivinen CVA-arvostus. OP Ryhmän sisäisen toimintamallin muutoksen seurauksena käypään arvoon arvostettavien tase- ja johdannaisten arvomuutokset kohdistetaan katsauskaudella osittain Muu toiminta -segmenttiin. Käypään arvoon arvostettavien tase- ja johdannaisten arvomuutokset olivat vertailukaudella 88 miljoonaa euroa. Vertailukaudella sijoitustoiminnan nettotuottoihin sisältyi 5 miljoonaa euroa raportointikautta enemmän sijoitustoiminnan tuottoja osakkeista ja osuuksista.

Pankkitoiminnan korkokate kasvoi 10,0 prosenttia. Luottokanta kasvoi tammi–syyskuussa 6,4 prosenttia 17,4 miljardiin euroon. Yritysluottokannan keskimarginaali oli tammi–syyskuussa vertailukauden tasolla.

Pankkitoiminnan palkkiotuotot ja -kulut nettona kasvoivat 51,8 prosenttia 114 miljoonaan euroon (75). Nettopalkkiotuottojen kasvuun vaikutti ryhmän sisäisen toimintamallin muutos, jonka seurauksena nettopalkkiotuottoihin tuloutui 59 miljoonaa euroa johdannais- ja valuuttakaupan palkkioita.

Pankkitoiminnassa nettoluottotappioiden ja arvonalentumisten määrä oli 13 miljoonaa euroa (19) eli 0,07 prosenttia luotto- ja takauskannasta (0,10). Lopullisia luottotappioita kirjattiin 37 miljoonaa euroa (8) ja arvonalentumiset vähenivät katsauskaudella yhteensä 23 miljoonaa euroa. Vertailukaudella arvonalentumiset kasvoivat 12 miljoonaa euroa.

Takauskanta oli 2,3 miljardia euroa (2,3). Sitovat nostamattomat luottolimiitit olivat 4,2 miljardia euroa (3,9).

Pankkitoiminnan kulut olivat 107 miljoonaa euroa (102).

Henkilöstökulut olivat vertailukauden tasolla eli 40 miljoonaa euroa. Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 13,5 prosenttia 60 miljoonaan euroon (53). ICT-kulut kasvoivat 3 miljoonaa euroa. Lisäksi liiketoiminnan muita kuluja kasvatti Muu toiminta-segmentille maksettu osuus keskitetyn likviditeettireservin kustannuksista.

Pankkiliiketoiminnan uudelleenjärjestelyjen seurauksena osa OP Helsingin pieniä ja keskisuuria yritys- sekä yhteisöasiakkauksia hoitavasta henkilöstöstä siirtyi OP Yrityspankkiin, mikä kasvatti Pankkitoiminnan henkilömäärää katsauskaudella.

Vahinkovakuutus

- Tulos ennen veroja oli 199 miljoonaa euroa (225). Sijoitustoiminnan nettotuotot olivat 87 miljoonaa euroa (117). Tulos ennen veroja käyvin arvoon oli 282 miljoonaa euroa (114).
- Vakuutusmaksutuotot kasvoivat 2,3 prosenttia (4,6).
- Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 86,5 prosenttia (86,3) ja operatiivinen liikekulusuhde 17,6 prosenttia (17,4). Yhdistetty kulusuhde oli 88,0 prosenttia (87,9).

Vahinkovakuutuksen avainlukuja

Milj. €	1–9/2016	1–9/2015	Muutos, %	1–12/2015
Vakuutusmaksutuotot	1 062	1 039	2,3	1 397
Korvauskulut	660	652	1,3	885
Muut kulut	3	3	5,6	5
Vakuutuskate	398	383	3,9	508
Sijoitustoiminnan nettotuotot	87	117	-25,5	133
Muut nettotuotot	-49	-53	-6,7	-70
Tuotot yhteensä	437	448	-2,5	570
Henkilöstökulut	74	73	0,8	101
Poistot ja arvonalentumiset	29	27	8,9	37
Liiketoiminnan muut kulut	132	121	9,4	164
Kulut yhteensä	236	221	6,5	302
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	1	1	72,8	2
Tulos ennen veroja	199	225	-11,5	267
Yhdistetty kulusuhde, %	88,0	87,9		88,8
Operatiivinen yhdistetty kulusuhde, %	86,5	86,3		87,3
Operatiivinen vahinkosuhde, %	68,9	68,9		69,6
Operatiivinen liikekulusuhde, %	17,6	17,4		17,7
Operatiivinen riskisuhde, %	63,2	63,6		64,2
Operatiivinen toimintakulusuhde,%	23,3	22,7		23,1
Solvenssisuhde (Solvenssi II), % *	162			158
Suurvahinkojen omalla vastuulla oleva korvausmeno	43	37		60
Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin (run off -tulos)	41	15		32
Henkilömäärä	1 725	1 666		1 660

* Luku on esitetty siirtymäsäännökset huomioiden.

Henkilöasiakkaiden vakuutusmaksutuottojen kasvu jatkui. Yritysassiakkaiden vakuutusmaksutuotot jäivät vertailukautta pienemmäksi yleisen taloustilanteen jatkuessa haasteellisena. Vakuutusten myynti kasvoi vertailukaudesta.

Maksutulon markkinaosuudella mitattuna OP Ryhmä on selvästi Suomen suurin vahinkovakuuttaja.

Etuasiakastalouksien määrä kasvoi katsauskaudella ennätyskellisesti 47 000 taloudella 724 000:een, joista jo 76 prosenttia on keskittänyt myös pankkiasiointinsa OP Ryhmään. Osuuspankkien asiakkaat käyttivät pankki- ja vakuutusasioinnista kertyviä OP-bonusia

1 648 000 vakuutuslaskuun (1 517 000), joista 220 000 laskua (202 000) maksettiin kokonaan bonuksilla. Bonuksilla maksettujen vakuutusmaksujen määrä oli 79 miljoonaa euroa (75).

Verkko- ja mobiiliasioinnin kehittäminen niin vakuutus- kuin korvauspalvelussa on vahinkovakuutuksen keskeisiä painopisteitä. Viime vuoden lopussa lanseerattujen vahinkoapu.op.fi-sivuston ja OP-mobiilin uuden vahinkoilmoituspalvelun käyttö on ollut runsasta. Henkilöasiakkaiden vahingoista jo lähes 70 prosenttia ilmoitetaan sähköisten kanavien kautta.

Ryhmä avasi 1.8.2016 toisen yksityissairaalan Tampereelle. Ensimmäinen sairaala perustettiin Helsinkiin vuonna 2013

Omasairaalan nimellä. Tampereen sairaalan avaamisen yhteydessä Omasairaala Oy:n nimi vaihdettiin Pohjola Terveys Oy:ksi. Vuosina 2017–2018 avataan uudet Pohjola Sairaalat myös Ouluun, Turkuun ja Kuopioon. Kesäkuussa julkistettiin suunnitelma perustaa Pohjola Lääkäriasemia eri puolille Suomea. Pohjola Lääkäriasemat täydentävät yliopistosairaalakkaupungeissa toimivia Pohjola Sairaaloita ja laajentavat terveys- ja hyvinvointipalvelujen verkoston maanlaajuisesti. Pohjola Lääkäriasemat tarjoavat yleis- ja erikoislääkäripalvelut sekä diagnostiikkapalveluita.

Tammi-syyskuu

Tulos ennen veroja oli 199 miljoonaa euroa (225). Vakuutuskate kasvoi 3,9 prosenttia 398 miljoonaan euroon. Tuloslaskelmaan kirjatut sijoitusten nettotuotot laskivat 30 miljoonaa euroa. Tulos ennen veroja käyvin arvo oli 282 miljoonaa euroa (114).

Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 86,5 prosenttia (86,3). Operatiiviset tunnusluvut eivät sisällä poistoja yrityskaupan yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä.

Vakuutusmaksutuotot

Milj. €	1-9/2016	1-9/2015	Muutos, %
Henkilöasiakkaat	578	549	5,2
Yritysassiakkaat	441	447	-1,3
Baltia	43	42	2,0
Yhteensä	1 062	1 039	2,3

Korvauskulut kasvoivat 1,3 prosenttia. Uusista omaisuuden ja toiminnan suurvahingoista aiheutuva korvausmeno oli vertailukautta suurempi. Tammi-syyskuussa kirjattiin 50 (54) uutta omaisuuden ja toiminnan suurvahinkoa, joiden omalla vastuulla oleva korvausmeno oli yhteensä 43 miljoonaa euroa (37). Tähän luokkaan kuuluvat yli 0,3 miljoonan euron vahingot. Lakisääteisten eläkkeiden korvausvastuun muutos oli vertailukautta suurempi. Tammi-syyskuussa eläkkeiden korvausvastuun muutos oli 9 miljoonaa euroa (6).

Syyskuun lopussa keskimääräinen diskonttokorko oli 2,04 prosenttia. Vuoden 2015 lopussa keskimääräinen diskonttokorko oli 2,22 prosenttia. Diskonttokoron lasku kasvatti korvauskuluja 41 miljoonaa euroa (48). Diskonttokoron muutos heikensi operatiivista yhdistettyä kulusuhdetta 3,9 prosenttiyksikköä (4,6).

Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin, ilman diskonttokoron muutoksen vaikutusta, paransivat vakuutusteknistä katetta 41 miljoonaa euroa (15). Operatiivinen vahinkosuhte oli 68,9 prosenttia (68,9). Operatiivinen riskisuhte ilman korvausten välillisiä hoitokuluja oli 63,2 prosenttia (63,6).

Kulut kasvoivat 6,5 prosenttia ICT-kulujen kasvun ja terveys- ja hyvinvointiliiketoiminnan laajentumisen johdosta ja olivat 15 miljoonaa euroa suuremmat kuin vertailukaudella. Operatiivinen liikekulusuhde oli 17,6 prosenttia (17,4). Operatiivinen toimintakulusuhde, joka sisältää myös korvausten välilliset hoitokulut, oli 23,3 prosenttia (22,7).

Operatiivinen vakuutustekninen kate ja yhdistetty kulusuhde (CR)

	1-9/2016 Kate milj. €	CR, %	1-9/2015 Kate milj. €	CR, %
Henkilöasiakkaat	104	82,0	110	80,0
Yritysassiakkaat	36	91,8	29	93,6
Baltia	3	92,3	3	92,3
Yhteensä	143	86,5	142	86,3

Sijoitustoiminta

Vahinkovakuutuksen sijoitustaseen tuotto käyvin arvo oli 18 miljoonaa euroa (31). Sijoitustaseen tuotto on laskettu vähentämällä koko sijoitusomaisuuden arvonmuutoksesta markkinaehtoisen vastuuvelan arvonmuutos.

Sijoituskannan jakauma

%	30.9.2016	31.12.2015
Joukkolainat ja korkorahastot	78	77
Vaihtoehtoiset sijoitukset	1	1
Osakkeet	8	7
Pääomasijoitukset	3	3
Kiinteistöt	9	10
Rahamarkkinat	2	3
Yhteensä	100	100

Vahinkovakuutustoiminnan sijoituskanta oli syyskuun lopussa 3 931 miljoonaa euroa (3 687). Investointitasolle luokiteltujen sijoitusten osuus oli 91 prosenttia (93) ja 64 prosenttia (63) sijoituksista oli vähintään A- luokitelluissa saamisissa. Korkosalkun jäljellä oleva keskimääräinen juoksuaika oli 5,7 vuotta (5,7) ja duraatio 5,4 vuotta (5,2).

Suorien joukkovelkakirjalainasijoitusten keskimääräinen tuotto oli eräpäivään instrumenttien hankintahinnalla laskettuna (running yield) 1,66 prosenttia (1,65).

Muu toiminta

- Tulos ennen veroja oli 11 miljoonaa euroa (28). Tulos sisälsi saamistodistusten myyntivoittoja 7 miljoonaa euroa (23) ja osinkotuottoja 1 miljoonaa euroa (21).
- Maksuvalmius ja rahoituksen saatavuus säilyivät hyvänä.

Muun toiminnan avainlukuja

Milj. €	1–9/2016	1–9/2015	Muutos, %	1–12/2015
Korkokate	-26	-20	30,8	-30
Nettopalkkiotuotot	-63	-1		-3
Sijoitustoiminnan nettotuotot	102	57	80,3	66
Liiketoiminnan muut tuotot	17	7		9
Tuotot yhteensä	31	43	-28,5	43
Henkilöstökulut	6	3		3
Muut kulut	13	12	11,3	17
Kulut yhteensä	20	15	33,0	20
Saamisten arvonalentumiset	0	0		0
Tulos ennen veroja	11	28	-60,3	23
Saamiset ja velat osuuspankeille nettoasema, mrd. €	2,4	4,4	-44,9	3,7
Henkilömäärä	71	31		32

Tammi–syyskuu

Muun toiminnan tulos ennen veroja oli 11 miljoonaa euroa (28). Tulos ennen veroja käyvin arvo oli 53 miljoonaa euroa (0).

OP Ryhmän sisäistä toimintamallia muutettiin katsauskauden alussa siirtämällä Marketsin korko- ja valuuttatradings sekä joukkovelkakirjalainakaupankäynti Pankkitoiminta-segmentistä Muu toiminta -segmenttiin. Toimintamallin muutos kasvatti Muu toiminta -segmentin tuottoja 26 miljoonaa euroa. Muutos vaikuttaa korkokatteeseen, nettopalkkiotuottoihin sekä sijoitustoiminnan nettotuottoihin sisältyviin kaupankäynnin nettotuottoihin. Vertailukauden tietoja ei ole muutettu.

Korkokate ja nettopalkkiotuotot pienenevät vertailukaudesta ryhmän sisäisen toimintamallin muutoksen seurauksena. Palkkiokuluihin sisältyi Pankkitoimintasegmentille maksettua johdannais- ja valuuttakaupan palkkioita.

Sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat vertailukaudesta 45 miljoonaa euroa. Erään sisältyvät kaupankäynnin nettotuotot kasvoivat toimintamallin muutoksen johdosta. Sijoitustoiminnan nettotuotot sisälsivät saamistodistusten myyntivoittoja 7 miljoonaa euroa (23) ja rahastosijoituksista tuloutuneita tuottoja 1 miljoonaa euroa (4). Osinkotuotot olivat 1 miljoonaa euroa (21). Vertailukauden osinkotuottoja kasvattivat OP Ryhmään kuuluvilta OP-Henkivakuutus Oy:ltä ja OP Korttityhtiö Oy:ltä saadut osingot 16 miljoonaa euroa, joita vuonna 2015 tehtyjen konsernirakennemuutosten jälkeen ei kerry enää OP Yrityspankki -konsernille.

Liiketoiminnan muita tuottoja kasvattivat konsernin Pankkitoiminta-segmentistä ja OP Ryhmän muilta luottolaitoksilta veloitetut keskitetyn likviditeettireservin kustannukset. 1.10.2015 voimaan astuneeseen maksuvalmiusvaatimukseen perustuvia kustannuksia alettiin veloittaa katsauskauden alusta.

Henkilömäärä ja henkilöstökulut kasvoivat ryhmän sisäisen toimintamallin muutoksen johdosta.

OP Yrityspankin rahoituksen saatavuus säilyi hyvänä. OP Yrityspankki on laskenut liikkeeseen pitkäaikaisia senior-ehtoisia joukkovelkakirjalainoja tammi–syyskuussa yhteensä 0,9 miljardia euroa. Kansainvälisillä pääomamarkkinoilla laskettiin tammikuussa liikkeeseen 500 miljoonan euron senior-ehtoinen joukkovelkakirjalaina, jonka maturiteetti on viisi vuotta. Lisäksi OP Yrityspankki osallistui kesä- ja syyskuussa Euroopan keskuspankin kohdennettujen pitempiäikaisten rahoitusoperaatioiden toiseen sarjaan (TLTRO-II) yhteensä 2,0 miljardilla eurolla.

Senior-ehtoisen tukkuvarainhankinnan velkakirjojen sekä TLTRO-II-rahoituksen keskimarginaali oli syyskuussa 35 korkopistettä (41).

Konsernin rakennejärjestelyt

OP Yrityspankki -konsernissa suunnitellaan edelleen rakennejärjestelyä, jossa myös Vahinkovakuutus-segmentti siirrettäisiin OP Yrityspankki -konsernista OP Osuuskunnan suoraan omistukseen. Lisäksi arvioidaan mahdollisuutta eriyttää keskuspankkitoiminnot OP Osuuskunnan täysin omistamalle tytäryhtiölle. Näiden järjestelyjen toteutustavasta tai aikataulusta ei ole tehty päätöksiä.

Keskuspankin toimintamallia uudistettiin 1.1.2016 alkaen. Uudistuksessa muutettiin Marketsin ja Keskuspankin työnjakoa. Marketsin korko- ja valuuttatradning sekä joukkovelkakirjalainakaupankäynti siirtyivät OP Yrityspankki Oyj:n Pankkitoiminnasta OP Ryhmän Tasehallinta ja keskuspankki -toimintoalueeseen, joka on osa Muu toiminta -segmenttiä. Markets keskittyy jatkossa tukemaan OP Ryhmän jäsenpankkeja markkinariskituotteiden myynnissä. Uusi työnjako muutti myös OP Ryhmän sisäistä tuloksen jakoa vähäisessä määrin.

Yhtiön toiminimi päätettiin muuttaa Pohjola Pankki Oyj:stä OP Yrityspankki Oyj:ksi. Yhtiöjärjestyksen toiminimen muutoksen rekisteröinti merkittiin kaupparekisteriin 4.4.2016. Pohjola Vakuutus Oy:n nimi vaihtui osana OP Ryhmään kuuluvien yhtiöiden nimien vaihtoa OP-alkuisiksi 4.4.2016. Pohjola Vakuutus Oy:n uusi nimi on OP Vakuutus Oy. Myös Baltiassa sijaitsevien pankkitoiminnan yhtiöiden nimet muutuivat keväällä 2016 OP-alkuisiksi.

Omasairaala Oy:n nimi vaihtui Pohjola Terveys Oy:ksi Tampereen sairaalan avaamisen yhteydessä elokuussa 2016.

Pankkiliiketoiminnan organisaatiota uudelleenjärjesteltiin, jonka seurauksena selkiytettiin OP Helsingin ja OP Yrityspankin työnjakoa. OP Yrityspankin kaksi liiketoiminta-aluetta, Yritysassiakkaat sekä Markets ja Baltia, organisoitiin uudelleen yhdeksi liiketoiminta-alueeksi, jonne siirtyi OP Helsingin pienten ja keskisuurten yritysten sekä yhteisöasiakkuuksien hoito. Yritysassiakkaat-liiketoiminta-alue kattaa yritysasiakkuuksien hoidon pääkaupunkiseudun pienistä ja keskisuurista asiakkuuksista valtakunnallisiin suuriin yritys- ja instituutioasiakkuuksiin sekä Baltian yritysasiakkuuksiin.

Henkilöstö ja palkitseminen

Konsernin palveluksessa oli katsauskauden lopussa 2 441 henkilöä (2 295). Henkilömäärä kasvoi vahinkovakuutuksessa terveys- ja hyvinvointiliiketoiminnan laajennuksen seurauksena. Ryhmän sisäisen toimintamallin uudistus kasvatti henkilöstöä Muu toiminta -segmentissä. Pankkiliiketoiminnassa henkilöstöä kasvatti uudelleenjärjestely, jossa osa OP Helsingin pieniä ja keskisuuria yritys- sekä yhteisöasiakkuuksia hoitavasta henkilöstöstä siirtyi OP Yrityspankkiin.

Henkilöstön määrä

	30.9.2016	31.12.2015
Pankkitoiminta	645	603
Vahinkovakuutus	1 725	1 660
Muu toiminta	71	32
Yhteensä	2 441	2 295

OP Ryhmän ja OP Yrityspankin muuttuva palkitseminen jakautuu lyhyen aikavälin yrityskohtaiseen palkitsemiseen sekä ryhmätasoiseen pitkän aikavälin palkitsemiseen.

Loppuvuoden näkymät

Suomen talous on kuluvana vuonna elpynyt hitaasti kotimarkkinoiden tukemana. Kulutus ja erityisesti rakentaminen ovat kohentaneet talouskasvua, mutta vienti on vetänyt edelleen vaisusti. Työttömyys on alentunut ja luottamus kohentunut. Maailmantalous kasvaa edelleen verkkaisesti, eikä vienti ole elpymässä nopeasti. Suomen talouden hitaahko kasvu jatkuu lähiaikoina ennen kaikkea kotimaisen kysynnän tukemana. Ison-Britannian kansanäänestyksen aiheuttama levottomuus rahoitusmarkkinoilla tasaantui katsauskauden lopulla, mutta Brexit ja monet muut poliittiset ja taloudelliset riskit varjostavat yhä näkymiä. Kotimaassa elpymistä voi uhata jo päätettyjen talouspoliittisten toimien läpiviennin kangertelu.

Osin jo negatiiviseksi painunut markkinakorkotaso rasittaa pankkien korkokatteita ja heikentää vakuutusyhteisöjen sijoitustuottoja. Matala korkotaso tukee toisaalta asiakkaiden luotonhoitokykyä, mikä on pitänyt pankkitoiminnan arvonalentumisten määrän vähäisenä pitkään jatkuneesta hitaasta talouskasvusta huolimatta. Finanssialan digitalisaatio, hajanaisten tietojärjestelmäinfrastruktuurien uudistaminen sekä asiakaskäyttäytymisen muutos edellyttävät toimialalta lähivuosina merkittäviä kehittämisspanostuksia, jotka lisäävät kuluja ja heikentävät kannattavuutta lyhyellä aikavälillä. Toimintaympäristön muutokset korostavat toiminnan tehokkuuden ja kannattavuuden sekä vahvan vakavaraisuuden merkitystä.

OP Yrityspankki -konsernin tuloksen ennen veroja odotetaan jäävän selvästi pienemmäksi kuin jatkuvien toimintojen tulos vuonna 2015. Tuloskehityksen merkittävimmät epävarmuustekijät liittyvät liiketoiminnan kasvuvauhtiin, saamisten arvonalentumisiin, korko- ja sijoitusmarkkinoiden kehitykseen, suurvahinkojen vaikutuksesta korvausmenoon sekä vakuutusvelan diskonttaamisessa käytettyyn diskonttokoron tasoon.

Kaikki tässä osavuosisikatsauksessa esitetyt arviot perustuvat tämänhetkiseen näkemykseen toimintaympäristön, OP Yrityspankki -konsernin ja sen eri toimintojen kehityksestä, ja todelliset tulokset voivat olla merkittävästikin erilaiset.

Tuloslaskelma

Milj. €	Lite	7-9/ 2016	7-9/ 2015	1-9/ 2016	1-9/ 2015
Korkokate	3	60	56	177	164
Vakuutuskate	4	142	136	398	383
Nettopalkkiotuotot	5	3	11	11	31
Sijoitustoiminnan nettotuotot	6	71	63	154	272
Liiketoiminnan muut tuotot		9	7	30	21
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta		0	0	1	0
Tuotot yhteensä		286	272	771	871
Henkilöstökulut		35	34	120	116
Poistot ja arvonalentumiset		13	12	37	36
Liiketoiminnan muut kulut		65	58	199	184
Kulut yhteensä		113	104	356	337
Saamisten arvonalentumiset	7	6	2	13	19
OP-bonukset omistaja-asiakkaille		0	0	1	1
Tulos ennen veroja		167	166	400	514
Tuloverot		33	33	78	98
Tulos jatkuvista toiminnoista		134	133	321	416
Tulos lopetetusta toiminnoista			4		14
Kauden tulos		134	136	321	430
Jakautuminen:					
Emoyhtiön omistajille		133	134	320	425
Määräysvallattomille omistajille		1	3	2	5
Kauden tulos		134	136	321	430
Laaja tuloslaskelma					
Kauden tulos		134	136	321	430
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi					
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)		-5	-6	-48	26
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi					
Käyvän arvon rahaston muutos					
Käypään arvoon arvostamisesta		94	-84	130	-134
Rahavirran suojauksesta		-2	0	-4	-6
Muuntoerot		0	0	0	0
Tuloverot					
Eristä, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi					
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvista voitoista/(tappioista)		1	1	10	-5
Eristä, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi					
Käypään arvoon arvostamisesta		-19	17	-26	27
Rahavirran suojauksesta		0	0	1	1
Kauden laaja tulos		203	65	384	340
Laajan tuloksen jakautuminen:					
Emoyhtiön omistajille		202	61	381	334
Määräysvallattomille omistajille		1	4	3	6
Kauden laaja tulos		203	65	384	340
Emoyrityksen omistajille kuuluva laaja tulos jakautuu seuraavasti:					
Jatkuvat toiminnot			57		320
Lopetetut toiminnot			4		14
Yhteensä			61		334

Tase

Milj. €	Llste	30.9. 2016	31.12. 2015
Käteiset varat		8 633	8 469
Saamiset luottolaitoksilta		9 295	9 678
Kaupankäynnin rahoitusvarat		769	852
Johdannaissopimukset	10	6 116	5 735
Saamiset asiakkailta	12	18 139	17 183
Sijoitusomaisuus		17 481	14 881
Osuudet osakkuusyrityksissä		15	16
Aineettomat hyödykkeet		792	781
Aineelliset hyödykkeet		78	58
Muut varat		2 270	1 965
Verosaamiset		18	35
Varat yhteensä		63 606	59 655
Velat luottolaitoksille		8 111	5 209
Johdannaissopimukset		5 934	5 650
Velat asiakkaille		16 854	17 549
Vakuutusvelka	13	3 131	2 917
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	14	20 559	19 475
Varaukset ja muut velat		3 047	3 005
Verovelat		385	370
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 607	1 737
Velat yhteensä		59 628	55 914
Oma pääoma			
Emoyhtiön omistajien osuus			
Osakepääoma		428	428
Käyvän arvon rahasto	15	220	120
Muut rahastot		1 093	1 093
Kertyneet voittovarot		2 123	1 996
Määräysvallattomien omistajien osuus		114	105
Oma pääoma yhteensä		3 978	3 741
Velat ja oma pääoma yhteensä		63 606	59 655

Oman pääoman muutoslaskelma

Omistajille kuuluva oma pääoma

Milj. €	Osake- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräysval-	Oma pääoma yhteensä
						lattomien omistajien osuus	
Oma pääoma 1.1.2015	428	231	1 093	1 564	3 316	92	3 408
Tilikauden laaja tulos		-112		446	334	6	340
Kauden tulos				425	425	5	430
Muut laajan tuloksen erät		-112		21	-91	0	-91
Voitonjako				-137	-137		-137
Muut			0		0	14	14
Oma pääoma 30.9.2015	428	119	1 093	1 873	3 513	112	3 625

Omistajille kuuluva oma pääoma

Milj. €	Osake- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräysval-	Oma pääoma yhteensä
						lattomien omistajien osuus	
Oma pääoma 1.1.2016	428	120	1 093	1 996	3 637	105	3 741
Tilikauden laaja tulos		100		281	381	3	384
Kauden tulos				320	320	2	321
Muut laajan tuloksen erät		100		-39	61	1	62
Voitonjako				-153	-153		-153
Muut			0		0	7	7
Oma pääoma 30.9.2016	428	220	1 093	2 123	3 864	114	3 978

Rahavirtalaskelma

Milj. €	1-9/ 2016	1-9/ 2015*
Liiketoiminnan rahavirta		
Kauden tulos	320	425
Kauden tulokseen tehdyt oikaisut	81	254
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-3 429	-3 627
Saamiset luottolaitoksilta	417	-23
Kaupankäynnin rahoitusvarat	-238	335
Johdannaissopimukset	27	-11
Saamiset asiakkailta	-949	-1 169
Sijoitusomaisuus	-2 250	-3 035
Muut varat	-436	276
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	2 240	3 060
Velat luottolaitoksille	2 904	-400
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvelat	0	-4
Johdannaissopimukset	-29	13
Velat asiakkaille	-695	3 267
Vakuutusvelka	65	21
Varaukset ja muut velat	-4	163
Maksetut tuloverot	-62	-100
Saadut osingot	31	45
A. Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	-820	55
Investointien rahavirta		
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen lisäykset		-20
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen vähennykset	4	69
Tytär- ja osakkuusyritysten myynnit myyntihetken rahavaroilla vähennettynä		11
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-65	-25
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutukset	1	0
B. Investointien rahavirta yhteensä	-60	35
Rahoituksen rahavirta		
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, lisäykset	0	1 327
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, vähennykset	-144	-698
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	19 609	21 163
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, vähennykset	-18 235	-20 535
Maksetut osingot	-153	-137
C. Rahoituksen rahavirta yhteensä	1 076	1 119
Rahavarojen nettomuutos (A+B+C)	196	1 209
Rahavarat tilikauden alussa	8 803	4 306
Rahavarat tilikauden lopussa	9 000	5 515
Rahavarat		
Käteiset varat	8 633	4 852
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	367	663
Yhteensä	9 000	5 515

* Sisältää lopetetut toiminnot

Segmenttikohtaiset tiedot

Segmenttien pääomitus perustuu luottolaitoslain mukaiseen OP Ryhmän vakavaraisuuslaskelmaan. Vakavaraisuuslaskennan mukaiset pääomavaateet on jaettu toimintasegmenteille. Pankkitoiminnalle on kohdistettu pääomia siten, että Ydinvakavaraisuus (CET1) on 19 prosenttia (18). Vahinkovakuutustoiminnalle on kohdistettu pääomia siten, että Solvenssisuhde (SII) on 120 prosenttia. Pääomien allokoinnilla on vaikutusta segmentin maksamiin konsernin sisäisiin korkoihin.

	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Muu toiminta	Varallisuuden- hoito	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Tulos tammi–syyskuu 2016, milj. €						
Korkokate	221	-15	-26		-2	177
-josta sisäiset nettotulokset ennen veroja	-12	-13	25			
Vakuutuskate		398				398
Nettopalkkiotuotot	114	-40	-63		0	11
Sijoitustoiminnan nettotuotot	-37	87	102		1	154
Liiketoiminnan muut tuotot	11	6	17		-5	30
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta		1				1
Tuotot yhteensä	310	437	31		-6	771
Henkilöstökulut	40	74	6			120
Poistot ja arvonalentumiset	7	29	1			37
Liiketoiminnan muut kulut	60	132	12		-6	199
Kulut yhteensä	107	236	20		-6	356
Saamisten arvonalentumiset	13	0	0			13
OP-bonukset omistaja-asiakkaille		1				1
Tulos ennen veroja	189	199	11		0	400

	Jatkuvat toiminnot			Lopetetut toiminnot		
	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Muu toiminta	Varallisuuden- hoito	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Tulos tammi–syyskuu 2015, milj. €						
Korkokate	201	-17	-20	1	-2	164
-josta sisäiset nettotulokset ennen veroja	-20	-15	33	1		
Vakuutuskate		383				383
Nettopalkkiotuotot	75	-40	-1	40	-3	70
Sijoitustoiminnan nettotuotot	95	117	57	0	3	272
Liiketoiminnan muut tuotot	9	4	7	1	1	22
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta		0		2		2
Tuotot yhteensä	380	448	43	44	-1	914
Henkilöstökulut	40	73	3	11		127
Poistot ja arvonalentumiset	8	27	1	3		39
Liiketoiminnan muut kulut	53	121	11	11	-1	195
Kulut yhteensä	102	221	15	25	-1	362
Saamisten arvonalentumiset	19	0	0		0	19
OP-bonukset omistaja-asiakkaille		1				1
Tulos ennen veroja	259	225	28	19	0	531

Tase 30.9.2016, milj. €	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Käteiset varat	1	173	8 627	-168	8 633
Saamiset luottolaitoksilta	163	6	9 142	-16	9 295
Kaupankäynnin rahoitusvarat	-4		772		769
Johdannaissopimukset	91	48	5 998	-22	6 116
Saamiset asiakkailta	17 805	0	712	-378	18 139
Sijoitusomaisuus	630	3 804	13 140	-92	17 481
Osuudet osakkuusyhtiöissä		15			15
Aineettomat hyödykkeet	64	702	26		792
Aineelliset hyödykkeet	3	46	28		78
Muut varat	121	711	1 463	-24	2 270
Versaamiset	0	4	14		18
Varat yhteensä	18 874	5 509	39 922	-700	63 606
Velat luottolaitoksille	388		8 109	-385	8 111
Johdannaissopimukset	134	6	5 817	-23	5 934
Velat asiakkaille	10 215		6 823	-184	16 854
Vakuutusvelka		3 131			3 131
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	1 340		19 254	-35	20 559
Varaukset ja muut velat	1 319	407	1 343	-23	3 047
Verovelat	0	93	292	0	385
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		135	1 472		1 607
Velat yhteensä	13 397	3 772	43 109	-650	59 628
Oma pääoma					3 978

Tase 31.12.2015, milj. €	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Käteiset varat	14	107	8 451	-103	8 469
Saamiset luottolaitoksilta	322	6	9 380	-30	9 678
Kaupankäynnin rahoitusvarat	849		3		852
Johdannaissopimukset	5 403	14	337	-18	5 735
Saamiset asiakkailta	16 677		801	-294	17 183
Sijoitusomaisuus	668	3 556	10 736	-79	14 881
Osuudet osakkuusyhtiöissä		16			16
Aineettomat hyödykkeet	64	695	22		781
Aineelliset hyödykkeet	7	47	4	0	58
Muut varat	768	666	542	-11	1 965
Versaamiset	0	4	31		35
Varat yhteensä	24 772	5 111	30 306	-534	59 655
Velat luottolaitoksille	1 305		4 199	-294	5 209
Johdannaissopimukset	5 328	15	326	-19	5 650
Velat asiakkaille	11 628		6 043	-121	17 549
Vakuutusvelka		2 917			2 917
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	2 159		17 351	-35	19 475
Varaukset ja muut velat	1 499	322	1 207	-22	3 005
Verovelat	0	84	286	0	370
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	11	135	1 591		1 737
Velat yhteensä	21 929	3 473	31 003	-492	55 914
Oma pääoma					3 741

Liitetaulukot

Liite 1	Laatimisperiaatteet
Liite 2	Tunnusluvut ja niiden laskentakaavat
Liite 3	Korkokate
Liite 4	Vakuutuskate
Liite 5	Nettopalkkiotuotot
Liite 6	Sijoitustoiminnan nettotuotot
Liite 7	Saamisten arvonalentumiset
Liite 8	Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu
Liite 9	Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti
Liite 10	Johdannaissopimukset
Liite 11	Rahoitusvarat ja -velat, jotka vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely
Liite 12	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä ongelmasaamiset
Liite 13	Vakuutustoiminnan velat
Liite 14	Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat
Liite 15	Käyvän arvon rahasto verojen jälkeen
Liite 16	Annetut vakuudet
Liite 17	Taseen ulkopuoliset sitoumukset
Liite 18	Luottolaitosvakavaraisuus
Liite 19	Vastuut rating-luokittain
Liite 20	Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuus
Liite 21	Lähipiiriliiketoimet

Liite 1 Laatomisperiaatteet

Osavuosikatsaus on laadittu IAS 34 -standardin (Osavuosikatsaukset) ja konsernin vuoden 2015 tilinpäätöksessä esitettyjen laatimisperiaatteiden mukaan.

Osavuosikatsaus on tilintarkastamaton. Kaikki osavuosikatsauksen luvut on pyöristetty, joten yksittäisten lukujen yhteenlaskettu summa saattaa poiketa esitetystä summaluuvusta.

Osavuosikatsaus on julkaistu suomen, englannin ja ruotsin kielellä. Suomenkielinen osavuosikatsaus on virallinen, jota käytetään, mikäli havaitaan ristiriitaisuutta kieliversioiden välillä.

Tulos- ja tasekaavan ryhmittelyä on uudistettu osavuosikatsauksessa 1.1.–30.6.2016. Uudella ryhmittelyllä ei ole vaikutusta omaan pääomaan, taseen loppusummaan tai kauden tulokseen. Segmenttiraportointia on päivitetty vastaavasti. Vertailutiedot on oikaistu uuden ryhmittelyn mukaiseksi. Taulukko uuden ryhmittelyn mukaisista tuloksen ja taseen vertailutiedoista on esitetty osavuosikatsauksessa 1.1.–30.6.2016.

Suurimmat uudesta ryhmittelystä johtuvat muutokset ovat seuraavat:

Korkokatteen erittely korkotuotoista ja -kuluista on esitetty liitetiedoissa. Korkokatetta arvonalentumisen jälkeen ei esitetä erikseen. Saamisten arvonalentumiset on esitetty omalla rivillään kulujen jälkeen.

Aikaisemmin esitetty rivi vahinkovakuutuksen nettotuotot on jaettu paremmin erien luonnetta kuvaaviin vakuutuskatteeseen ja sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Diskonttauksen purkautuminen on esitetty sijoitustoiminnan nettotuotoissa.

Aikaisemmin omalla rivillään esitetty kaupankäynnin nettotuotot on yhdistetty sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Rivi osuus osakkuusyritysten tuloksesta on esitetty tuottojen ryhmässä.

Kulut on jaettu henkilöstökuluihin, poistoihin ja liiketoiminnan muihin kuluihin. Aikaisemmin kulut jaettiin henkilöstökuluihin, ICT-kuluihin, poistoihin ja muihin kuluihin. OP-bonukset omistaja-asiakkaille on esitetty kaikissa segmenteissä omalla rivillään kulujen jälkeen.

Taseessa aikaisemmin esitetyt vahinkovakuutuksen varat ja vahinkovakuutuksen velat -rivit on jaettu muille sisältöä parhaiten kuvaaville riveille. Uutena rivinä on esitetty vakuutusvelka.

Liite 2 Tunnusluvut ja niiden laskentakaavat

	1-9/2016	1-9/2015
Oman pääoman tuotto (ROE), %	11,1	16,4
Oman pääoman tuotto (ROE) käyvin arvoin, %	13,2	12,9
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,70	1,08
Kulujen osuus tuotoista, %	46	40
Henkilöstö keskimäärin	2 385	2 461

VAIHTOEHTOISET TUNNUSLUVUT

Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (ESMA) uudet ohjeet vaihtoehtoisista tunnusluvuista tulivat voimaan 3.7.2016. Vaihtoehtoisia tunnuslukuja esitetään kuvaamaan liiketoiminnan taloudellista kehitystä ja parantamaan vertailukelpoisuutta eri raportointikausien välillä. Vaihtoehtoisia tunnuslukuja ei tulisi pitää korvaavina mittareina verrattuna IFRS-tilinpäätösnormistossa määriteltyihin tunnuslukuihin.

Käytettyjen vaihtoehtoisten tunnuslukujen laskentakaavat on esitetty alla ja ne vastaavat sisällöltään aikaisemmin esitettyjä tunnuslukuja.

Oman pääoman tuotto (ROE), %	$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Oma pääoma (tilikauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$
Oman pääoman tuotto (ROE) käyvin arvoin, %	$\frac{\text{Tilikauden laaja tulos}}{\text{Oma pääoma (tilikauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$
Koko pääoman tuotto (ROA), %	$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Taseen loppusumma keskimäärin (tilikauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$
Kulujen osuus tuotoista, %	$\frac{\text{Kulut yhteensä}}{\text{Tuotot yhteensä}} \times 100$
Saamisten arvonalentumiset luotto- ja takauskannasta, %	$\frac{\text{Saamisten arvonalentumiset} \times (\text{tilikauden päivät/katsauskauden päivät})}{\text{Luotto- ja takauskanta katsauskauden lopussa}} \times 100$
Vahinkovakuutuksen tunnusluvut:	
Vahinkosuhte (Ilman perustekorkokulua), %	$\frac{\text{Korvaukset ja korvausten hoitokulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto)}} \times 100$
Liikekulusuhde, %	$\frac{\text{Liikekulut + poistot/oikaisut yrityskaupan yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto)}} \times 100$
Riskisuhte (Ilman perustekorkokulua), %	$\frac{\text{Korvaukset pl. korvausten selvittelykulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto)}} \times 100$
Yhdistetty kulusuhde (Ilman perustekorkokulua), %	Vahinkosuhte + liikekulusuhde Riskisuhte + toimintakulusuhde
Toimintakulusuhde, %	$\frac{\text{Liikekulut ja korvausten selvittelykulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto)}} \times 100$
Operatiivinen vahinkosuhte, %	$\frac{\text{Korvauskulut pl. laskuperustemuutokset}}{\text{Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto)}} \times 100$
Operatiivinen liikekulusuhde, %	$\frac{\text{Liikekulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto)}} \times 100$

Operatiivinen yhdistetty kulusuhde, %	Operatiivinen vahinkosuuhde + operatiivinen liikekulusuhde Operatiivinen riskisuuhde + operatiivinen toimintakulusuhde
Operatiivinen riskisuuhde (Ilman perustekorkokulua), %	$\frac{\text{Korvaukset pl. korvausten selvittelykulut ja laskuperustemuutokset}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset}} \times 100$
Operatiivinen toimintakulusuhde, %	$\frac{\text{Liikekulut ja korvausten selvittelykulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset}} \times 100$
ERILLISLASKENTAAN PERUSTUVAT TUNNUSLUVUT	
Vakavaraisuussuhde, %	$\frac{\text{Omat varat yhteensä}}{\text{Kokonaisriski}} \times 100$
Tier 1 –vakavaraisuussuhde, %	$\frac{\text{Ensisijainen pääoma (Tier 1)}}{\text{Kokonaisriski}} \times 100$
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde, %	$\frac{\text{Ydinpääoma (CET 1)}}{\text{Kokonaisriski}} \times 100$
Solvenssisuhde, %	$\frac{\text{Omat varat}}{\text{Vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR)}} \times 100$
Vähimmäisomavaraisuusaste (leverage ratio), %	$\frac{\text{Ensisijainen pääoma (T1)}}{\text{Vastuiden määrä}} \times 100$
Maksuvalmiusvaatimus (LCR), %	$\frac{\text{Likvidit varat}}{\text{Likviditeetin ulosvirtaukset - likviditeetin sisäänvirtaukset stressitilanteessa}} \times 100$

VAHINKOVAKUUTUKSEN OPERATIIVINEN TULOS	1–9/2016	1–9/2015	Muutos %	1–12/2015
Milj. €				
Vakuutusmaksutuotot	1 061	1 037	2,2	1 396
Korvauskulut	-731	-715	2,2	-972
Liikekulut	-187	-181	3,2	-247
Aineettomien poisto-oikaisu	-16	-16	-0,3	-21
Vakuutustekninen kate	127	126	1,4	156
Sijoitustuotot ja -kulut	87	117	-25,5	133
Muut tuotot ja kulut	-15	-18	-13,3	-22
Tulos ennen veroja	199	225	-11,5	267
Käyvän arvon rahaston muutos, brutto	83	-108		-87
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	282	117		179

Vahinkovakuutuksen tunnuslukujen laskennassa käytetään vahinkovakuutusyhtiöiden toimintokohtaisia kuluja, joita ei esitetä samalla periaatteella konsernin tuloslaskelmassa.

Liite 3 Korkokate

Milj. €	7-9/ 2016	7-9/ 2015	1-9/ 2016	1-9/ 2015
Korkotuotot				
Saamiset luottolaitoksilta	10	9	29	30
Saamiset asiakkailta				
Lainat	71	71	212	213
Rahoitusleasingsaamiset	5	5	13	15
Arvoltaan alentuneet lainat ja muut sitoumukset	0	0	0	0
Saamistodistukset				
Kaupankäynti	2	3	7	9
Myytavissä olevat	30	33	91	104
Eräpäivään asti pidettävät	0	0	0	0
Lainat ja saamiset	0	0	1	3
Johdannaissopimukset				
Kaupankäyntitarkoituksessa pidetyt	257	323	836	1 013
Käyvän arvon suojaus	-33	-29	-98	-90
Rahavirran suojaus	2	3	7	9
Rahavirran suojauksen tehoton osuus	0	0	0	0
Muut	2	1	5	7
Yhteensä	345	420	1 103	1 312
Korkokulut				
Velat luottolaitoksille	18	12	46	36
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjatut rahoitusvelat	0	0	0	0
Velat asiakkaille	-1	4	2	12
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	46	53	133	163
Velat, joilla on huonompi etuoikeus				
Pääomalainat	1	3	6	7
Muut	11	11	33	30
Johdannaissopimukset				
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	245	316	808	1 006
Käyvän arvon suojaus	-35	-35	-107	-111
Muut	2	0	5	4
Yhteensä	288	364	927	1 147
Korkokate ilman suojauslaskennan arvostuseriä	58	56	176	165
Suojaavat johdannaiset	-18	-56	-173	-6
Suojauskohteiden arvonmuutokset	20	56	174	5
Korkokate	60	56	177	164

Liite 4 Vakuutuskate

Milj. €	7-9/ 2016	7-9/ 2015	1-9/ 2016	1-9/ 2015
Vahinkovakuutusmaksutuotot, netto				
Vakuutusmaksutulo	256	252	1 171	1 160
Jälleenvakuuttajien osuus	1	0	-5	-9
Vakuutusmaksuvastuun muutos	112	112	-108	-122
Jälleenvakuuttajien osuus	-7	-8	4	10
Yhteensä	362	357	1 062	1 039
Vahinkovakuutuskorvaukset, netto				
Maksetut korvaukset	197	198	642	597
Jälleenvakuuttajien osuus	-12	-12	-26	-24
Korvausvastuun muutos	27	31	26	70
Jälleenvakuuttajien osuus	8	3	18	8
Yhteensä	220	220	660	652
Vahinkovakuutuksen muut erät	0	-1	-3	-3
Vakuutuskate yhteensä	142	136	398	383

Liite 5 Nettopalkklotuotot

Milj. €	7-9/ 2016	7-9/ 2015	1-9/ 2016	1-9/ 2015
Palkklotuotot				
Luotonanto	10	10	32	32
Talletukset	0	0	0	0
Maksuliike	7	7	21	23
Arvopapereiden välitys	4	4	11	16
Arvopapereiden liikkeeseen lasku	0	5	5	10
Rahastot	0	0	0	0
Omaisuudenhoito ja lainopilliset tehtävät	3	2	8	5
Takaukset	3	3	10	10
Vakuutusten välitys	5	4	13	13
Muut	2	1	5	2
Yhteensä	34	36	106	111
Palkklokulut				
Maksuliike	2	4	9	11
Arvopapereiden välitys	2	2	5	6
Arvopapereiden liikkeeseen lasku	0	0	1	2
Omaisuudenhoito ja lainopilliset tehtävät	1	1	3	2
Vakuutustoiminta	17	17	52	52
Muut	8	2	25	7
Yhteensä	31	26	95	81
Nettopalkklotuotot yhteensä	3	11	11	31

Liite 6 Sijoitustoiminnan nettotuotot

Milj. €	7-9/ 2016	7-9/ 2015	1-9/ 2016	1-9/ 2015
Myytavissä olevien varojen nettotuotot				
Saamistodistukset	17	20	70	70
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	2	22	7	91
Osingot	7	5	30	43
Arvonalentumiset ja niiden palautukset	-2	-4	-13	-7
Yhteensä	24	43	94	197
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien nettotuotot				
Vakuutustoiminta				
Saamistodistukset	2	0	7	-1
Johdannaiset	10	-3	-5	5
Pankkitoiminta ja Muu toiminta				
Arvopaperikauppa	32	18	47	64
Valuuttatoiminta	8	8	27	23
Sijoituskiinteistöt	3	6	8	11
Yhteensä	55	29	85	103
Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavien nettotuotot				
Lainat ja muut saamiset	1	1	3	1
Arvonalentumiset ja niiden palautukset		0	0	0
Yhteensä	1	1	3	1
Vahinkovakuutuserät				
Diskonttauksen purkautuminen	-9	-9	-27	-29
Yhteensä	-9	-9	-27	-29
Sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä	71	63	154	272

Liite 7 Saamisten arvonalentumiset

Milj. €	7-9/ 2016	7-9/ 2015	1-9/ 2016	1-9/ 2015
Luotto- tai takaustappioina poistetut saamiset	0	0	37	8
Palautukset poistetuista saamisista	0	0	0	-1
Saamiskohtaisten arvonalentumisten lisäys	6	4	14	20
Saamiskohtaisten arvonalentumisten vähennys	-1	0	-42	-8
Ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	1	-2	4	0
Saamisten arvonalentumiset yhteensä	6	2	13	19

Liite 8 Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu

Varat, milj. €	Lainat ja saamiset	Erä-päivään asti pidettävät	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat*	Myytavissä olevat	Suojaavat johdannaiset	Yhteensä
Käteiset varat	8 633					8 633
Saamiset luottolaitoksilta	9 295					9 295
Johdannaissopimukset			5 776		340	6 116
Saamiset asiakkailta	18 139					18 139
Saamistodistukset		90	993	16 064		17 147
Oman pääoman ehtoiset instrumentit				776		776
Muut rahoitusvarat	2 301					2 301
Rahoitusvarat	38 367	90	6 769	16 840	340	62 406
Muut kuin rahoitusinstrumentit						1 199
Yhteensä 30.9.2016	38 367	90	6 769	16 840	340	63 606

Varat, milj. €	Lainat ja saamiset	Erä-päivään asti pidettävät	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat*	Myytavissä olevat	Suojaavat johdannaiset	Yhteensä
Käteiset varat	8 469					8 469
Saamiset luottolaitoksilta	9 678					9 678
Johdannaissopimukset			5 403		332	5 735
Saamiset asiakkailta	17 183					17 183
Saamistodistukset		94	852	13 714		14 661
Oman pääoman ehtoiset instrumentit				754		754
Muut rahoitusvarat	1 989					1 989
Rahoitusvarat	37 320	94	6 255	14 468	332	58 470
Muut kuin rahoitusinstrumentit						1 185
Yhteensä 31.12.2015	37 320	94	6 255	14 468	332	59 655

* Taseen erä sijoitusomaisuus sisältää vahinkovakuutuksen käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat saamistodistukset ja oman pääoman ehtoiset instrumentit.

Velat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikuttelusesti kirjattavat	Muut velat	Suojaavat johdannaiset	Yhteensä
Velat luottolaitoksille		8 111		8 111
Johdannaissopimukset	5 618		316	5 934
Velat asiakkaille		16 854		16 854
Vakuutusvelka		3 131		3 131
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		20 559		20 559
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 607		1 607
Muut rahoitusvelat		2 874		2 874
Rahoitusvelat	5 618	53 135	316	59 070
Muut kuin rahoitusvelat				558
Yhteensä 30.9.2016	5 618	53 135	316	59 628

Velat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikuttelusesti kirjattavat	Muut velat	Suojaavat johdannaiset	Yhteensä
Velat luottolaitoksille		5 209		5 209
Johdannaissopimukset	5 314		336	5 650
Velat asiakkaille		17 549		17 549
Vakuutusvelka		2 917		2 917
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		19 475		19 475
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 737		1 737
Muut rahoitusvelat		2 878		2 878
Rahoitusvelat	5 314	49 766	336	55 416
Muut kuin rahoitusvelat				497
Yhteensä 31.12.2015	5 314	49 766	336	55 914

Yleiseen liikkeeseen laskettuihin velkakirjoihin sisältyvät joukkovelkakirjalainat on arvostettu kirjanpidossa jaksotettuun hankintamenuon. Näille velkakirjoille markkinoilta saatavilla olevan informaation ja vakiintuneiden arvostusmenetelmien avulla arvioitu käypä arvo syyskuun lopussa oli 352 miljoonaa euroa (221) kirjanpitoarvoa suurempi. Huonommalla etuoikeudella olevat velat on arvostettu jaksotettuun hankintamenuon. Näiden käyvät arvot ovat jaksotettua hankintamenuoa suuremmat, mutta luotettavien käypien arvojen määrittämiseen liittyy epävarmuutta.

Liite 9 Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Varojen käyvät arvot 30.9.2016, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	372	607	15	993
Johdannaissopimukset	6	5 938	172	6 116
Myytavissä olevat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	424	65	287	776
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	13 137	2 600	326	16 064
Yhteensä	13 939	9 211	800	23 949

Varojen käyvät arvot 31.12.2015, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	616	215	21	852
Johdannaissopimukset	2	5 557	177	5 735
Myytavissä olevat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	418	53	283	754
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	10 385	3 043	286	13 714
Yhteensä	11 421	8 868	767	21 056

Velkojen käyvät arvot 30.9.2016, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Muut		0		0
Johdannaissopimukset	10	5 801	123	5 934
Yhteensä	10	5 801	123	5 934

Velkojen käyvät arvot 31.12.2015, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Muut		0		0
Johdannaissopimukset	35	5 480	135	5 650
Yhteensä	35	5 480	135	5 650

Taso 1: Noteeratut markkinahinnat

Hierarkiatasoon 1 ryhmitellyt erät koostuvat pörssiessä listatuista osakkeista, noteeratuista yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten velkapapereista sekä pörssijohdannaissista. Kyseisten instrumenttien käypä arvo määräytyy toimivilta markkinoilta saatavien noteerausten perusteella.

Taso 2: Arvostusmenetelmät havainnollitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, jotka perustuvat luotettaviin laskentaparametreihin. Hierarkiatasoon 2 luokiteltujen instrumenttien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineen osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta, tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti arvioitavissa. Tähän hierarkiatasoon on luokiteltu suurin osa OP Yrityspankki -konsernin OTC-johdannaissista sekä yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten noteeratut velkapaperit, joita ei ole luokiteltu tasolle 1.

Taso 3: Arvostusmenetelmät ei havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Hierarkiatasoon 3 luokitellut instrumentit arvostetaan hinnoittelumalleilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Lisäksi tasolle 3 luokitellaan velkapapereita, joille noteerauksia on markkinoilla arvostuspäivänä vain vähän tai ei ollenkaan. Kyseiseen taseryhmään sisällytetään kompleksisemmat OTC-johdannaiset sekä sellaiset pitkän maturiteetin johdannaiset, joiden arvostuksessa käytettyä markkinadataa on jouduttu ekstrapoloimaan, tietyt private equity-sijoitukset, epälikvidit lainat, strukturoidut lainat ml. arvopaperistetut lainat ja strukturoidut velkakirjat sekä hedge-rahastot. Tason 3 käypä arvo perustuu kolmannelta osapuolelta saatavaan hintatietoon.

Siirrot käyvän arvon arvostuksen tasojen välillä

Siirrot eri hierarkiatasojen välillä katsotaan tapahtuneen siirron aiheuttaman tapahtuman tai olosuhteiden muutoksen toteutumispäivänä.

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta (Taso 3)

Erittely rahoitusvaroista ja rahoitusveloista

	Käypään arvoon tulosvaikuttavasti kirjattavat	Johdannais-sopimukset	Myytävisissä olevat	Varat yhteensä
Rahoitusvarat, milj. €				
Avaava tase 1.1.2016	21	177	569	767
Tuloslaskelman nettotuotot	-7	-5	-10	-21
Laajan tuloslaskelman nettotuotot			2	2
Hankinnat			48	48
Myyntit			-33	-33
Siirrot tasoon 3			109	109
Siirrot tasosta 3			-72	-72
Päättävä tase 30.9.2016	15	172	613	800

	Käypään arvoon tulosvaikuttavasti kirjattavat	Johdannais-sopimukset	Velat yhteensä
Rahoitusvelat, milj. €			
Avaava tase 1.1.2016			135
Tuloslaskelman nettotuotot			-12
Päättävä tase 30.9.2016			123

Erittely nettotuotoista tuloslaskelmaerittäin 30.9.2016

Milj. €	Korkokate	Sijoitus-toiminnan nettotuotot	Laaja tuloslaskelma/ Käyvän arvon rahaston muutos	Nettotuotot kauden lopussa hallussa olevista
Realisoituneet nettotuotot	-7			-7
Realisoitumattomat nettotuotot	7	-10	2	-1
Nettotuotot kaudelta	0	-10	2	-7

Hierarkiatason 3 johdannaiset ovat asiakkaiden tarpeisiin strukturoituja johdannaisia, joiden markkinariski on katettu vastaavalla johdannaisoppimuksella. Tulosvaikutusta avoimesta markkinariskistä ei synny. Tason 3 johdannaiset liittyvät OP Yrityspankin liikkeeseen laskemiin strukturoituihin joukkovelkakirjalainoihin, joiden tuotto määräytyy kytketyn johdannaisen arvonkehityksen perusteella. Näiden kytkettyjen johdannaisten arvonmuutosta ei ole esitetty yllä olevassa taulukossa. Lisäksi tasolle 3 on luokiteltu pitkän maturiteetin johdannaisia, joiden arvostuksessa käytettyä markkinadataa on jouduttu ekstrapoloimaan.

Arvostustekijöiden muutokset

Arvostusmenetelmissä ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia vuoden 2016 aikana.

Liite 10 Johdannaissojelmukset

	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksu aika			Yhteensä	Käyvät arvot*	
	Alle 1 v	1–5v	>5v		Varat	Velat
30.9.2016, milj. €						
Korkojohdannaiset, josta	49 682	80 561	65 844	196 087	5 633	5 648
Keskusvastapuoliselvitettävät	6 506	31 837	28 794	67 137	1 610	1 893
Valuuttajohdannaiset	28 994	11 392	3 620	44 006	1 329	1 444
Osake- ja indeksi-sidonnaiset johdannaiset	56	6		62	4	
Luottojohdannaiset	28	285	38	350	8	8
Muut johdannaiset	369	523	2	894	64	28
Johdannaiset yhteensä	79 129	92 767	69 503	241 399	7 039	7 127

	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksu aika			Yhteensä	Käyvät arvot*	
	Alle 1 v	1–5v	>5v		Varat	Velat
31.12.2015, milj. €						
Korkojohdannaiset, josta	42 705	94 574	65 165	202 445	4 421	4 333
Keskusvastapuoliselvitettävät	7 712	26 807	24 664	59 183	890	863
Valuuttajohdannaiset	31 199	9 769	6 706	47 674	1 529	1 480
Osake- ja indeksi-sidonnaiset johdannaiset	282	6		288	15	
Luottojohdannaiset	15	126	82	223	10	13
Muut johdannaiset	208	733	14	955	83	62
Johdannaiset yhteensä	74 410	105 208	71 966	251 584	6 057	5 888

* Käyvät arvot sisältävät kertyneet korot, jotka esitetään muissa varoissa tai varauksissa ja muissa veloissa. Lisäksi keskusvastapuoliselvityksessä olevien johdannaisten käyvät arvot on netotettu taseessa.

Liite 11 Rahoitusvarat ja -velat, jotka vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

Rahoitusvarat

30.9.2016, milj. €	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		Taseessa esitettävä netto-määrä**	Johdannaisyleis-sopimukset***	Saadut vakuudet	Nettomäärä
	Rahoitusvarojen bruttomäärä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroilta*				
Johdannaiset	7 711	-1 595	6 116	-3 465	-828	1 823

31.12.2015, milj. €	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		Taseessa esitettävä netto-määrä**	Johdannaisyleis-sopimukset***	Saadut vakuudet	Nettomäärä
	Rahoitusvarojen bruttomäärä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroilta*				
Johdannaiset	6 606	-870	5 735	-3 446	-1 030	1 259

Rahoitusvelat

30.9.2016, milj. €	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		Taseessa esitettävä netto-määrä**	Johdannaisyleis-sopimukset***	Annetut vakuudet	Nettomäärä
	Rahoitusvelkojen bruttomäärä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloilta*				
Johdannaiset	7 815	-1 881	5 934	-3 465	-1 246	1 224

31.12.2015, milj. €	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		Taseessa esitettävä netto-määrä**	Johdannaisyleis-sopimukset***	Annetut vakuudet	Nettomäärä
	Rahoitusvelkojen bruttomäärä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloilta*				
Johdannaiset	6 490	-840	5 650	-3 446	-1 061	1 143

* Ml. käteisvaroihin sisältyvä päivittäin selvitettyjen johdannaisten nettomäärä yhteensä -279 (22) miljoonaa euroa.

** Käyvät arvot ilman kertyneitä korkoja.

*** Käytäntönä on solmia johdannaisyleissopimukset kaikkien johdannaistapuolien kanssa.

OTC-johdannaisten keskusvastapuoliselvitys

Helmikuussa 2013 siirryttiin EMIR-asetuksen (Regulation (EU) No 648/2012) mukaiseen keskusvastapuoliselvitykseen. Finanssivastapuolten kanssa solmitut standardiehtoiset OTC-johdannaiskaupat selvitetään London Clearing House:n kanssa. Toimintamallissa johdannaisten vastapuoleksi muuttuu päivittäisen selvitysprosessin päätteeksi keskusvastapuoli, jonka kanssa netotetaan johdannaisten päiväkohtaiset maksut. Lisäksi päivittäin joko maksetaan tai saadaan vakuus, joka vastaa avointen sopimusten käypien arvojen muutosta (variation margin). Keskusvastapuoliselvityksessä olevat korkojohdannaiset esitetään nettona taseessa.

Muut kahdenvälisesti selvittävät OTC-johdannaiset

Konsernin ja muiden asiakkaiden välisiin johdannaiskauppoihin sekä sellaisiin johdannaiskauppoihin, joita asetuksen mukainen keskusvastapuoliselvitys ei koske, sovelletaan joko ISDA:n, konsernin omaa tai Finanssialan Keskusliiton johdannaisyleissopimusta. Näiden sopimusten perusteella johdannaisten maksuja voidaan netottaa transaktiokohtaisesti maksupäivittäin ja vastapuolen maksukyvyttömyys- ja konkurssitilanteissa. Sopimusehdoissa voidaan lisäksi vastapuolikohtaisesti sopia vakuuksista. Nämä johdannaiset esitetään taseessa bruttoperusteisesti.

Liite 12 Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä ongelmasaamiset

30.9.2016, milj. €	El arvon- alennettu (brutto)	Arvon- alennettu (brutto)	Yhteensä	Saamis- kohtaiset arvonalen- tumiset	Saamisryh- mäkohtai- set arvon- alentumiset	Tasearvo
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta						
Saamiset luottolaitoksilta	9 296		9 296		1	9 295
Saamiset asiakkailta, josta	16 934	209	17 143	197	23	16 923
pankkitakaussaamiset	0	2	2	2	0	0
Rahoitusleasing	1 215		1 215			1 215
Yhteensä	27 446	209	27 655	197	24	27 434
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sektoreittain						
Yritykset	15 064	208	15 272	196	12	15 064
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	10 258		10 258		2	10 256
Kotiitaloudet	1 544	1	1 545	1	10	1 534
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	211	0	212	0	0	211
Julkisyhteisöt	368		368		0	368
Yhteensä	27 446	209	27 655	197	24	27 434

31.12.2015, milj. €	El arvon- alennettu (brutto)	Arvon- alennettu (brutto)	Yhteensä	Saamis- kohtaiset arvonalen- tumiset	Saamisryh- mäkohtai- set arvon- alentumiset	Tasearvo
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta						
Saamiset luottolaitoksilta	9 680		9 680		1	9 678
Saamiset asiakkailta, josta	16 008	252	16 261	224	19	16 018
pankkitakaussaamiset	0	10	10	10	0	0
Rahoitusleasing	1 166		1 166			1 166
Yhteensä	26 854	252	27 106	224	20	26 862
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sektoreittain						
Yritykset	14 385	252	14 637	224	11	14 402
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	10 567		10 567		2	10 565
Kotiitaloudet	1 351		1 351		7	1 344
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	207	0	207	0	0	207
Julkisyhteisöt	344		344		0	344
Yhteensä	26 854	252	27 106	224	20	26 862

Ongelmasaamiset 30.9.2016, milj. €	Terveet ("performing") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Järjestä- mättömät ("non-per- forming") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta yhteensä (brutto)	Saamis- kohtaiset arvonalen- tumiset	Saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (netto)
Yli 90 pv erääntyneet saamiset		91	91	79	12
Todennäköisesti maksamatta jäävät		213	213	115	98
Lainanhoitajoukot	43	10	53	3	49
Yhteensä	43	313	356	197	159

Ongelmasaamiset 31.12.2015, milj. €	Terveet ("performing") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Järjestä- mättömät ("non-per- forming") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta yhteensä (brutto)	Saamis- kohtaiset arvonalen- tumiset	Saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (netto)
Yli 90 pv erääntyneet saamiset		111	111	93	17
Todennäköisesti maksamatta jäävät		242	242	128	113
Lainanhoitajoukot	47	9	56	3	54
Yhteensä	47	362	409	224	184

Tunnusluku, %	30.9.2016	31.12.2015
Saamiskohtaiset arvonalentumiset, % ongelmasaamisista	55,3 %	54,9 %

Yli 90 pv erääntyneenä saamisena raportoidaan jäljellä oleva pääoma sellaisesta saamisesta, jonka korko tai pääoma on ollut erääntyneenä ja maksamatta yli kolme kuukautta. Todennäköisesti maksamatta jäävinä sopimuksina raportoidaan heikoimpien luottoluokkien (henkilöasiakkailta F ja muilla 11–12) omaavat sopimukset. Lainanhoitajoukoina raportoidaan saamiset, joiden ehtoja on neuvoteltu uudelleen asiakkaan heikentyneestä maksukyvyistä johtuen. Uudelleen neuvoteltujen saamisten lainaehtoja on helpotettu asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuen esimerkiksi myöntämällä lyhennysvapaa, jonka kesto on 6–12 kk.

Liite 13 Vakuustoitominnan velat

Milj. €	30.9.2016	31.12.2015
Korvausvastuu		
Eläemuotoinen korvausvastuu	1 418	1 386
Muu korvausvastuu	992	970
Korkotäydennys*	49	0
Yhteensä	2 459	2 357
Vakuutusmaksuvastuu	672	560
Yhteensä	3 131	2 917

* Vakuutusvelan suojien arvo.

Liite 14 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Milj. €	30.9.2016	31.12.2015
Joukkovelkakirjalainat	12 347	12 937
Sijoitus- ja yritystodistukset sekä ECP:t	8 211	6 538
Yhteensä	20 559	19 475

Lilte 15 Käyvän arvon rahasto verojen jälkeen

	Myytävissä olevat rahoitusvarat		Rahavirran suojaus	Yhteensä
	Saamis- todistukset	Oman pääoman ehtoiset Instrumentit		
Milj. €				
Avaava tase 1.1.2016	32	77	11	120
Käyvän arvon muutokset	128	14	3	145
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot	-9	-18		-26
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonalennukset		13		13
Siirrot korkokatteeseen			-7	-7
Laskennalliset verot	-24	-2	1	-25
Päättävä tase 30.9.2016	128	84	8	220

	Myytävissä olevat rahoitusvarat		Rahavirran suojaus	Yhteensä
	Saamis- todistukset	Oman pääoman ehtoiset Instrumentit		
Milj. €				
Avaava tase 1.1.2015	102	112	17	231
Käyvän arvon muutokset	-67	4	3	-61
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot	-16	-62		-78
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonalennukset		7		7
Siirrot korkokatteeseen			-8	-8
Laskennalliset verot	16	10	1	28
Päättävä tase 30.9.2015	36	71	12	119

Käyvän arvon rahasto ennen veroja oli 274 miljoonaa euroa (150) ja siihen liittyvä laskennallinen verovelka oli 54 miljoonaa euroa (30). Katsauskauden lopussa käyvän arvon rahastossa oli oman pääoman ehtoisten instrumenttien positiivisia arvonmuutoksia yhteensä 117 miljoonaa euroa (107) ja negatiivisia arvonmuutoksia yhteensä 12 miljoonaa euroa (12).

Negatiivinen käyvän arvon rahasto purkautuu omaisuuden arvonnousujen, myyntitappioiden ja tulosvaikutteisten arvonalentumiskirjausten kautta.

Liite 16 Annetut vakuudet

Milj. €	30.9.2016	31.12.2015
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut		
Kiinnitykset	1	1
Pantit	1	3
Muut	2 055	528
Muut annetut vakuudet		
Pantit*	3 281	3 969
Annetut vakuudet yhteensä	5 337	4 501
Vakuudelliset muut velat	450	507
Vakuudelliset velat yhteensä	450	507

* josta 2 000 miljoonaa euroa päivän sisäisen limiitin vakuuksia.

Liite 17 Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Milj. €	30.9.2016	31.12.2015
Takaukset	714	765
Takuuvastuut	1 375	1 402
Luottolupaukset	5 878	5 745
Lyhytaikaisiin kauppatapautumiin liittyvät sitoumukset	238	173
Muut*	665	394
Yhteensä	8 870	8 480

* Josta vahinkovakuutustoiminnan sitoumukset pääomarahastoihin 144 miljoonaa euroa (121).

Liite 18 Luottolaitosvakavaraisuus

Luottolaitosvakavaraisuus on esitetty EU:n vakavaraisuusasetuksen (EU 575/2013) (CRR) mukaisesti.

Omat varat, milj. €	30.9.2016	31.12.2015
OP Yrityspankki -konsernin oma pääoma	3 978	3 741
Poistetaan vakuutusyhtiöiden vaikutus omasta pääomasta	-474	-365
Käyvän arvon rahasto, rahavirran suojaus	-8	-11
Ydinpääoma (CET1) ennen vähennyksiä	3 496	3 364
Aineettomat hyödykkeet	-78	-73
Eläkevastuun ylikate ja arvostusoikaisut	-19	-20
Ennakoitu voitonjako	-96	-155
Arvonalentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-123	-115
Ydinpääoma (CET1)	3 180	3 001
Pääomalainat, joihin sovelletaan siirtymäsäännöstä	140	192
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	140	192
Ensisijainen pääoma (T1)	3 320	3 193
Debentuurilainat	1 203	1 207
Toissijainen pääoma (T2)	1 203	1 207
Omat varat yhteensä	4 523	4 400

Pääomalainoihin on sovellettu vanhoja pääomainstrumentteja koskevia siirtymäsäännöksiä. Kesäkuussa lunastettiin takaisin JPY10 miljardin pääomalaina, josta omiin varoihin oli vertailukaudella luettu 52 miljoonaa euroa.

Kokonaisriski, milj. €	30.9.2016	31.12.2015
Luotto- ja vastapuoliriski	19 112	18 155
Standardimenetelmä (SA)	1 885	1 778
Valtio- ja keskuspankkivastuut	32	23
Luottolaitosvastuut	53	53
Yritysvastuut	1 746	1 575
Vähittäisvastuut	2	75
Muut **	52	51
Sisäisten luottoluokitusten menetelmä (IRB)	17 227	16 377
Luottolaitosvastuut	1 159	1 147
Yritysvastuut	11 466	10 725
Vähittäisvastuut	798	710
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset *	3 727	3 730
Muut	77	65
Markkina- ja selvitysrisi, standardimenetelmä	1 384	1 450
Operatiivinen riski, standardimenetelmä	1 163	1 297
Muut riskit***	296	390
Yhteensä	21 955	21 292

* Oman pääoman ehtoisten sijoitusten riskipaino sisältää 3,7 miljardia euroa OP Ryhmän sisäisistä vakuutusyhtiösijoituksista.

** Muiden vastuiden riskipainosta 32 miljoonaa euroa on laskennallisia verosaamisia, jotka käsitellään 250 prosentin riskipainolla ydinpääomista vähentämisen sijaan.

*** Vastuun arvonoikaus (CVA)

Suhdeluvut, %	30.9.2016	31.12.2015
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	14,5	14,1
Tier 1 -vakavaraisuussuhde	15,1	15,0
Vakavaraisuussuhde	20,6	20,7

Suhdeluvut ilman siirtymäsäännöksiä, %	30.9.2016	31.12.2015
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	14,5	14,1
Tier 1 -vakavaraisuussuhde	14,5	14,1
Vakavaraisuussuhde	20,0	19,8

Pääomavaatimus, milj. €	30.9.2016	31.12.2015
Omat varat	4 523	4 400
Pääomavaatimus	2 311	2 238
Puskuri pääomavaatimukseen	2 211	2 162

Pääomavaatimus muodostuu minimivaateesta 8 prosenttia, kiinteästä lisäpääomavaatimuksesta 2,5 prosenttia ja ulkomaisten vastuiden maakohtaisista muuttuvista lisäpääomavaatimuksista.

Liite 19 Vastuut rating-luokittain

Yritysvastuut luottoluokittain (FIRB)

30.9.2016							
Luottoluokka	Vastuu- arvo, (EAD) milj. €	CF, keski- määrin, %	PD, keski- määrin, %	LGD, keski- määrin, %	Riskipaino- tetut erät, milj. €	Riskipaino, keskimäärin, %	Odotetut tappiot, milj. €
1,0-2,0	992	93,3	0,0	44,7	149	15,0	0
2,5-5,5	13 003	75,0	0,2	44,4	5 105	39,3	11
6,0-7,0	3 251	72,5	1,3	44,1	3 093	95,1	18
7,5-8,5	1 901	69,0	4,4	44,5	2 687	141,4	37
9,0-10,0	192	54,1	18,6	44,8	432	225,1	16
11,0-12,0	311	54,7	100,0	46,3			144
Yhteensä	19 649	74,4	1,0	44,4	11 466	59,3	226

31.12.2015							
Luottoluokka	Vastuu- arvo, (EAD) milj. €	CF, keski- määrin, %	PD, keski- määrin, %	LGD, keski- määrin, %	Riskipaino- tetut erät, milj. €	Riskipaino, keskimäärin, %	Odotetut tappiot, milj. €
1,0-2,0	1 119	92,1	0,0	44,7	167	14,9	0
2,5-5,5	12 410	70,9	0,2	44,5	5 031	40,5	11
6,0-7,0	2 823	72,3	1,3	44,4	2 759	97,7	16
7,5-8,5	1 658	70,7	4,4	44,5	2 371	143,0	32
9,0-10,0	181	54,7	17,6	44,1	397	219,3	14
11,0-12,0	369	60,7	100,0	46,0			170
Yhteensä	18 561	71,5	0,9	44,5	10 725	59,0	243

Keskimääräisessä PD:ssä ja riskipainossa ei ole huomioitu maksukyvyttömiä eli luottoluokkia 11,0 ja 12,0.

Yhteensä -rivien riskipaino keskimäärin -lukujen laskentaa on täsmennetty ja vertailutiedot on korjattu vastaavasti.

Liite 20 Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuus

Milj. €	30.9.2016	31.12.2015
Hyväksyttävä oma varallisuus	1 129	1 105
Vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR)		
Markkinariski	470	467
Vakuutusriski	300	286
Vastapuoliriski	27	27
Operatiivinen riski	43	44
Hajautushyödyt ja vaimennusvaikutus	-145	-126
Yhteensä	695	698
Puskuri SCR:ään	434	407
SCR-suhde, %	162	158

Solvensi II luvuissa on huomioitu siirtymäsäännökset.

Liite 21 Lähipiiritapahtumat

OP Yrityspankki -konsernin lähipiirin muodostavat emoyhtiö OP Osuuskunta, konserniin yhdistellyt tytäryhtiöt, osakkuusyhtiöt, hallinto henkilöt ja näiden läheiset perheenjäsenet sekä muut lähipiiriin kuuluvat yhteisöt. OP Yrityspankki -konsernin hallinto henkilöihin luetaan OP Yrityspankki Oyj:n toimitusjohtaja ja hallituksen jäsenet. Lähipiiriin luetaan myös yhtiöt, joissa hallinto henkilöllä tai hallinto henkilön läheisellä perheenjäsenellä on huomattava vaikutusvalta. Muihin lähipiiriin kuuluviin yhteisöihin luetaan OP-Eläkekassa, OP-Eläkesäätiö ja sisaryritykset OP Osuuskunta -konsernissa.

Lähipiirille myönnettyissä lainoissa noudatetaan normaaleja luottoehtoja. Lainat on sidottu yleisesti käytössä oleviin viitekorkoihin.

Lähipiiriliiketoimissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia 31.12.2015 jälkeen.

Taloudellinen Informaatio 2017

Arvopaperin liikkeeseenlaskijan säännöllisen tiedonantovelvoitteen perusteella OP Yrityspankki Oyj julkaisee seuraavan taloudellisen informaation:

Vuoden 2016 tilinpäätöstiedotteen ja vuoden 2017 osavuositarkastusten julkaisupäivät:

Tilinpäätöstiedote 1.1.–31.12.2016	2.2.2017
Osavuositarkastus 1.1.–31.3.2017	27.4.2017
Osavuositarkastus 1.1.–30.6.2017	2.8.2017
Osavuositarkastus 1.1.–30.9.2017	1.11.2017

Helsingissä 2.11.2016

OP Yrityspankki Oyj
Hallitus

Lisätiedot:

Toimitusjohtaja Jouko Pölonen, puh. 010 253 2691

Viestintäjohtaja Carina Geber-Teir, puh. 010 252 8394

www.op.fi, www.pohjola.fi